rijksuniversiteit
groningen

Magazine voor alumni en relaties
Nummer 3, oktober 2012

Broerstraat 5

In dit nummer:

Speechschrijver van Van Rompuy
Trouw aan de trekvogels
Nederlandse topman maakt Marks & Spencer groen
Dijkgraven klaar voor de storm

Natuurkundige Beatriz Noheda wil trillingsenergie oogsten

Verder denken over leiderschap

Er zijn maar weinig geboren leiders. En zelfs als je een geboren leider bent, heb je goede voeding nodig om te kunnen groeien. Bij AOG School of Management zorgen we voor de juiste ingrediënten. We leren u om verder te denken. Om bijvoorbeeld even geen bestuurder, maar adviseur of vriend te zijn.

Lukt dat? Om buiten uzelf te denken? Kunt u zich verplaatsen in een ander? Want dat zijn de essentiële kenmerken van leiderschap. Juist door het bestuur soms het bestuur te laten, voeg je er iets aan toe. Onze opleiding Bestuurlijk Leiderschap heeft dan ook niet als doel om bestuurders te leren besturen. We onderzoeken verschillende elementen van leiderschap en vertalen die naar bestuurlijke situaties. Onze bevlogen hoogleraren en praktijkprofessionals zorgen voor een unieke interactie. Ze inspireren om samen strategische vraagstukken verrassend op te lossen. Leuk om te doen. Maar vooral ook heel leerzaam. Zo ontwikkelt u uw persoonlijkheid. En dat heeft alles te maken met leiderschap. Leiders die willen groeien gaan naar **www.aog.nl**

AOG school of management
amersfoort / groningen

Managers leren bij AOG School of Management. Door u te laten kijken door een grote verscheidenheid aan academische brillen leert u verder te denken, zodat een compleet en helder beeld ontstaat. Dat doen we met masterprogramma's en leergangen op het gebied van bedrijfskunde, general management, HRM, talentontwikkeling, marketing en maatwerk. AOG School of Management is verbonden aan de

rijksuniversiteit groningen

Inhoud

› 4 Europa, een proces
Luuk van Middelaar, speechschrijver van Herman van Rompuy, beschouwt het pandemonium.

› 6 Sterken stelt

› 7 Alumnus in het buitenland

› 8 Hoog tijd voor ecologie
De omgeving van trekvogels bepaalt hun evolutie.

› 10 Alumnus schrijft boek

› 11 Ain Wondre Stad

› 12 Passen op warenhuis en planeet
CEO Mark Bolland van Marks & Spencer streeft naar winst én duurzaamheid.

› 14 Alumnus schrijft verhaal: de studentenhap

› 15 Drentse A
Gedicht Rutger Kopland

› 16 'For Infinity'
Lustrumbode, nummer 2: Faculteit Rechtsgeleerdheid

› 18 Onderzoeker tussen ondervoeding en obesitas
Vervette lever van dikke mensen lijkt op die in de hongerbuik van Afrikaanse kinderen.

› 20 Om het water, niet om het schap
Twee noordelijke dijkgraven in de ban van het water.

› 22 Energie oogsten in de sportschool
Beatriz Noheda wil het winnen van trillingsenergie duurzaam en goedkoop maken.

› 24 Beethoven, The Beatles en Soldaat van Oranje
Het NNO, oudste symfonieorkest van Nederland, speelt al anderhalve eeuw.

› 25 Column Tienke Koning

› 26 Alumni Actief

› 27 Ubbo Emmius Fonds

› 28 Life Long Learning

› 30 Oraties, Portretten en Colofon

› 32 Alumni Achteraf

Foto voorkant Beatriz Noheda, natuurkundige > FOTO > **STIJNTJE DE OLDE**

Redactioneel

Sinds 24 september heeft de RUG er een alumnus bij om heel trots op te zijn: Desmond Tutu. Vanwege zijn bijzondere optreden als voorzitter van de Waarheids- en Verzoeningscommissie en zijn grote verdiensten voor de gezondheidszorg ontving de Zuid-Afrikaanse aartsbisschop een eredoctoraat, op voordracht van de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap. In zijn rede sprak Tutu over het menselijke vermogen tot mededogen, zorg voor een ander en vooral tot vergeving. Een vermogen dat ondanks alle wreedheden en ellende de wereld op een hoger plan tilt. Met humor en geestdrift vertelde hij de parabel van een ongewone kip die eigenlijk een adelaar is en dus in staat tot grote hoogten te stijgen: 'Fly, eagle, fly!'

De adelaar is een prachtig dier met fenomenale 'aëronautische' vermogens, maar keert wel steeds weer terug op zijn horst (nest). Prestaties leveren en tegelijkertijd besef houden van plaats en afkomst, dat beeld licht overal op in dit herfstnummer van de *Broerstraat 5*.

Heel helder is dat bij Theunis Piersma, vermaard RUG-bioloog, die 'zijn' trekvogels volgt van de Noordpool tot in Afrika. Hij woont weer in het Friese dorp Gaast, in de vogelrijke streek waar hij oorspronkelijk vandaan komt en nog als vanouds zijn inspiratie vindt.

Omgekeerd komt Mark Bolland, topman van Marks & Spencer, uit Londen gevlogen om op zijn oude faculteit studenten op het hart te drukken ook in het bedrijfsleven toch vooral oog te hebben voor duurzaamheid. 'A sense of place' vertoont ook de Curaçaose, die na haar studie op haar eiland is teruggekeerd om voor haar ouders te zorgen.

Aan de Drentsche Aa lag de lievelingsplek van alumnus en psychiater Rudi van den Hoofdakker, nog bekender als de dichter Rutger Kopland, die deze zomer overleed. Wij herdenken hem met een van zijn gedichten over deze mooie oude beek.

Voor alumni die het 'moedernest' van de universiteit verlaten, is het devies: 'Vlieg uit en bereik grote hoogten!' Maar, laten we niet vergeten waar we vandaan kwamen...

De redactie
redactieB5@rug.nl

STELLING > *'Een pot snoep op het bureau maakt dikke vrienden.'* TIM VAN KAMPEN, ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE, 5 JULI 2012

FOTO HOLLANDSE HOOGTE / PETER HILZ

Europa, minnares van Zeus, voor het Europees Parlement in Brussel, met in haar hand de Griekse letter 'e'.

Europa, een proces

Europa is in crisis. En Brussel is van tijd tot tijd een waar pandemonium. Luuk van Middelaar zit daar middenin. De speechschrijver van Herman van Rompuy is minder verbaasd over de Nederlandse aversie tegen Europa dan veel van zijn eigen landgenoten.

Het verhaal gaat dat de Britse oud-premier Harold Macmillan ooit een jonge journalist in vertrouwen nam toen die vroeg wat Macmillans regering uit het lood zou kunnen brengen. ‘Events, dear boy, events,’ zou hij gezegd hebben. Gebeurtenissen, niets meer en niets minder.

Aan gebeurtenissen heeft Europa geen gebrek de laatste tijd. Niet alleen ons continent – dát was er altijd al vertrouwd mee dat er op zijn bodem geschiedenis werd geschreven – maar ook dat abstractere, Brusselse ‘Europa’ beheerst het nieuws. Alumnus Luuk van Middelaar bevindt zich midden in de hectiek. De historicus en filosoof is sinds begin 2010 de speechschrijver van Herman van Rompuy, de eerste president van de Europese Raad.

De eurocrisis heeft bepaald geen positieve invloed op de nachtrust van de Europese ambtenaren; de onzekerheid en de werkdruk nemen toe en het gaat de mensen aan het hart. Maar Van Middelaar lijkt er rustig onder. Hij vindt het leuk om juist nu in Brussel te verkeren. ‘Ik ben natuurlijk niet blij met de crisis. Maar als het dan toch misgaat, kun je er maar beter bij zijn.’

Toeschouwer

Behalve deelnemer is Van Middelaar bewust ook toeschouwer. Zijn Groninger afstudeerscriptie *Politicide* leverde hem destijds niet alleen een tien, maar ook een prestigieuze Franse prijs op, waarmee hij een vervolgstudie in Parijs bekostigde. In die tijd solliciteerde hij ook bij Frits Bolkestein, die toen de Nederlandse eurocommissaris was. En met succes. Hij mocht als adviseur aan de slag.

Van Middelaar: ‘In mijn studententijd ben ik nooit politiek actief geweest. Ik studeerde politieke filosofie, maar mengde me niet in de praktijk. In Brussel kon ik alsnog die praktijkervaring aan mijn theoretische kennis toevoegen.’ Die ervaring breidde hij uit met een adviseurschap in Den Haag, bij de Tweede Kamerfractie van de VVD. Daarna nam hij vrij om de twee werelden – de theorie en de praktijk – met elkaar te verenigen in een boek. Het resultaat, *De passage naar Europa, de geschiedenis van een begin*, waar hij in 2009 ook op promoveerde, is zeer positief onthaald en wordt nu in heel Europa vertaald.

Inmiddels staat hij opnieuw met zijn poten in de politieke modder. Van Rompuy, die een splinternieuwe functie in het Brusselse ging bekleden, vroeg de Nederlander op zijn kabinet. Dat het zo’n heftige tijd zou worden, kon toen niemand bevroeden.

Maar de eurocrisis houdt niet alleen de Brusselse gemoederen bezig. ’Europa’ is in alle landen onderwerp van debat. Dat de toon van dat debat in Nederland zo uitgesproken negatief is, leidt in binnen- en buitenland tot verwarring. Wat is er met Nederland gebeurd? Dat kleine landje liep toch altijd voorop als het om Europa ging? Het was toch een van de grondleggers van de Europese Gemeenschappen en dát land keert zich opeens tegen Europa? Maar volgens Van Middelaar klopt het beeld dat Nederland vroeger Europagezinder was, helemaal niet.

‘Je ziet Nederlanders soms met verbazing naar Duitsland kijken: “Waarom wil Duitsland Griekenland steunen?

FOTO SAKE ELZINGA

Waarom gebruikt Angela Merkel zulke grote woorden? Het lijkt wel alsof ze het écht meent met Europa!” Het komt niet bij mijn landgenoten op dat de Duitsers Europa wél heel serieus nemen. Nederlanders zijn altijd vooral geïnteresseerd geweest in de vrijhandelszone. Integratie op andere terreinen was maar bijzaak. Terwijl “Europa” voor Duitsland bijvoorbeeld ook een culturele betekenis heeft en het een manier is om in politieke balans met Frankrijk te blijven.’ Op die terreinen faalt Europa niet. Maar Nederlanders zijn teleurgesteld nu de Unie niet alleen maar welvaart blijkt te brengen.

Volgens Van Middelaar kan dat eigenlijk helemaal niet, Europa alleen economisch beschouwen. Uit zijn losse pols schudt hij voorbeelden die illustreren hoe een gezamenlijk buitenlands beleid en een gezamenlijke munt samenhangen. Neem Cyprus. Ook die lidstaat moet flink gaan lenen om niet failliet te gaan. Cyprus is daarover niet alleen met Brussel in gesprek, maar ook met Moskou. De Russen lijken een stuk minder veeleisend en dat is zo raar niet. De enige Russische marinehaven aan de Middellandse Zee ligt in Syrië, niet ver van Cyprus. Wat daarmee gebeurt is uiteraard nog onzeker. Het kan voor Poetin geen kwaad te investeren in goede wil in die regio.

Passage

Van Middelaars boek *De passage naar Europa* wordt als baanbrekend gezien, omdat hij hierin een volledig nieuwe visie op Europa presenteert. In het bestaande beeld was de Europese Unie het eindresultaat van een eenwordingsproces. Maar voor Van Middelaar is de unie zélf een proces. Hij ziet politiek als het omgaan met gebeurtenissen. De vorm daarvan wordt dus automatisch bepaald door die gebeurtenissen. Aan het slot van zijn boek schrijft hij: ‘Hij schept de feiten op de drempel van het ogenblik. Door zich in het heden ten overstaan van een publiek verantwoordelijk te maken kan een politicus de brug slaan van het verleden naar de toekomst. Dan maakt hij van het moment een passage.’

Luuk van Middelaar (1973) studeerde in 1999 af aan de RUG in de geschiedenis en de filosofie. Zijn scriptie *Politicide* werd als boek uitgegeven. Hij werkte als adviseur van Frits Bolkestein toen deze eurocommissaris was en later ook als adviseur van VVD-fractieleider Jozias van Aartsen. Hij schreef columns voor *NRC Handelsblad* en promoveerde in 2009 aan de UvA cum laude op het boek *De passage naar Europa, geschiedenis van een begin*, dat zeer goed ontvangen en meermalen bekroond werd. Sinds begin 2010 maakt hij als speechschrijver deel uit van het kabinet van Herman van Rompuy, de eerste Europese ‘president’.

vervolg op pagina 6

vervolg van pagina 5

‘Als het dan toch misgaat, kun je er maar beter bij zijn.’

Wat de toekomst zal brengen voor Europa weet Van Middelaar niet. Maar wel weet hij: ‘Europa gaat niet weg. Europa bestaat gewoon en er zal een manier worden gevonden om deze crisis het hoofd te bieden.

Bureaucratie

Ook zijn eigen toekomst heeft hij nog niet uitgestippeld. Misschien neemt hij na deze intensieve praktijkperiode nogmaals afstand, om daarna zijn inzichten aan de wereld te presenteren. Misschien ook niet. Hij weet vooral wat hij niet wil: suggesties wuift hij vrolijk weg. Hij wil in elk geval niet voor eeuwig speechschrijver blijven. ‘Ik moet op een gegeven moment weer ruimte krijgen om mijn eigen ideeën te uiten. Voor deze functie heb ik bijvoorbeeld mijn column in *NRC Handelsblad* opgegeven.’ Een carrière als politicus spreekt hem evenmin aan. ‘Daar heb ik het karakter niet voor. Voor politici is ijdelheid een deugd. En je moet voortdurend willen winnen. Zo ben ik niet.’

Na zijn promotie zou een universitaire functie voor de hand liggen, maar Van Middelaar koos gericht voor meer praktijk. Ook voor een hoogleraarsfunctie lijkt hij vooralsnog niet te porren. ‘In de wetenschap draait het tegenwoordig niet meer alleen om wetenschap. Er komt zoveel bureaucratie bij kijken. En alles moet nut hebben. Vaak moet je van te voren al aangeven welke uitkomsten je bij je onderzoek verwacht. Zo kun je natuurlijk nooit iets ontdekken! Het is beter goed rond te kijken, te denken en lezen en dan met iets nieuws komen.’

Bijgetekend

Toch was het een hoogleraar die Van Middelaar deed besluiten in Groningen te gaan studeren. ‘Ik wilde altijd al filosofie studeren. Maar ik kreeg het advies daar een andere studie bij te doen. Voor mij werd dat geschiedenis. Ik had gehoord dat er in Groningen op dat vlak een heel goede hoogleraar was, Frank Ankersmit. Dus ben ik daarheen gegaan. Maar zijn vak zat pas in het derde jaar. Uiteindelijk ben ik wel bij hem afgestudeerd.’

En hoe. Een tien, een uitgegeven scriptie, een grote prijs. Het is geen wonder dat Van Middelaar na zijn afstuderen als wonderkind is onthaald. Hij heeft daar nooit veel last van gehad. ‘Misschien in het begin een beetje, dat ik me afvroeg of ik het waar kon maken. Maar het heeft vooral deuren voor me geopend. En nu zit ik rustig in Brussel, waar niemand me kent.

Hoe je leven verloopt, hangt altijd van toeval af. Wie je tegenkomt, op wie je verliefd wordt bijvoorbeeld. Dat geldt ook voor mijn carrière. Ik heb geluk gehad, dat een Vlaming die mijn werk kende de eerste president werd. Ik weet nu nog niet wat er verder op mijn pad zal komen. Ik heb net, evenals Van Rompuy, voor tweeëneenhalf jaar bijgetekend, dus voorlopig hoef ik dat ook nog niet te weten.’ Hij denkt even na en zegt: ‘Ik zie het leven wat dat betreft net als de politiek. Het is omgaan met gebeurtenissen.’

TEKST > **FRANKA HUMMELS**

Sterken stelt

Defragmenteren

Welke wetenschapper is nog op de hoogte van wat er aan de andere faculteiten in de vakgebieden van zijn collega’s gebeurt? Wie overziet nog alle wetenschappelijke kennis? Alleen al de huidige stortvloed aan wetenschappelijke publicaties staat een totaal overzicht in de weg. Met als gevolg dat de wetenschap in specialismen uiteenvalt. Werd dat in het postmodernisme niet fragmentatie van kennis genoemd? Helemaal zeker ben ik daar niet van – ik ben meer econoom dan filosoof.

Het aardige is dat de RUG tegenwoordig de kennis van verschillende vakgebieden weer met elkaar verbindt. Zo zetten we alweer enkele jaren in op het thema *Healthy Ageing*, multidisciplinair onderzoek naar gezond en actief ouder worden. Het strekt zich uit van de medische wetenschappen naar celbiologie, scheikunde, natuurkunde, demografie, geografie en economie, sociologie en andere wetenschappelijke disciplines. Van cel tot samenleving dus.

Wat korter geleden volgde een tweede thema, *Energy*. Dat richt zich op de overgang naar duurzame productie en consumptie van energie. Al even multi-disciplinair. Er werken onder andere natuurkundigen, milieukundigen, psychologen, juristen, economen en klimatologen aan mee.

Hoewel uiteenlopende disciplines zo met elkaar in contact komen, ligt het zwaartepunt bij beide thema’s toch aan de harde kant van de wetenschappen. En dat terwijl de RUG een brede universiteit is, met meer dan volwaardige alfa- en gammawetenschappen. Maar de niet-bètawetenschappen komen wel goed tot hun recht onder het derde overkoepelende thema: *Sustainable Society*, werken aan een duurzame samenleving.

Het aantrekkelijke van dit thema is dat hieraan acht van de negen faculteiten meedoen. Verder leent het zich uitstekend voor het aanhaken van maatschappelijke organisaties, instituten of buitenlandse partners en is het interessant voor financiering vanuit Brussel. In een denktank onder leiding van de socioloog Rafael Wittek hebben we zes verschillende subthema’s gekozen.

Daaronder valt bijvoorbeeld een project over hoe we omgaan met het Waddengebied en zijn achterland, in Nederland en Duitsland. Als kennisinstelling zijn we hier goed in thuis en er zitten veel kanten aan. Als je meer wilt weten over de samenhang tussen de natuur en hoe wij in dit gebied leven, kun je daar vanuit een ecologisch perspectief naar kijken, maar ook vanuit een ruimtelijk, economisch en historisch perspectief. Wat doen we met het toerisme? Wat met krimp? Waar laat je mensen wonen en werken? Door via grote thema’s onderzoekers uit uiteenlopende vakgebieden bijeen te brengen profiteren we optimaal van het feit dat we een brede universiteit zijn. Soms blijkt dan ineens een wetenschapper een paar honderd meter verderop te zitten die interessant werk doet dat je aan je eigen onderzoek kan koppelen. Met al die nieuwe dwarsverbanden gaan we toch een beetje in tegen de fragmentatie van kennis. Al denk ik niet dat een compleet overzicht van alle kennis vooralsnog onder handbereik is.

Prof.dr. Elmer Sterken
rector magnificus

Opgetekend door Edzard Krol

‘Wij hebben bijna nooit haast’

Maideline Martijn (37) is geboren en getogen op Curaçao. Ze behaalde in 2003 haar master bedrijfskunde in Groningen en ging daarna terug om dichtbij haar zieke vader te zijn. ‘Ik wilde mijn ouders helpen en heb daarom werk gezocht op Curaçao.’

‘Kinderen op Curaçao groeien wezenlijk anders op dan in Nederland. Het is hier bijna altijd mooi weer, dus spelen we vaker buiten als kind. Voetballen met mijn broer en twee neven, in bomen klimmen, mangovruchten eten. Smullen van shimaruku’s – een soort kersen– en Antilliaanse druiven. Heerlijk. Op Curaçao is het leven heel relaxed, minder hectisch dan in Nederland. Wij hebben bijna nooit haast. In het weekend vind ik niets leuker dan koffiedrinken op het strand, zwemmen in zee, lekker rustig aan.’

Vertier is er meer dan genoeg op Curaçao. Martijn: ‘Alles is dichtbij: het strand, de stad of, zoals deze dagen, het North Sea Jazz Festival. Ik ga graag naar de theatervoorstellingen van bijvoorbeeld Albert Schoobaar. Die zijn erg leuk en hebben altijd een boodschap.’ Op haar werk houdt ze een ander tempo aan. ‘Ik heb werk en privé duidelijk gesplitst in mijn hoofd. Ik werk op de marketingafdeling van een telecommunicatiebedrijf en heb te maken met deadlines die allemaal gisteren waren. We gaan binnen de afdeling goed met elkaar om: samen uit eten of soms een happy hour na het werk.’

Vissen voor je buren

Ze vertrok in 1999 naar Groningen om haar master bedrijfskunde te doen. ‘Samen met twee collega’s woonde ik in een huis in Beijum. Ik vond Groningen een leuke studentenstad. Natuurlijk, het was vaak koud en nat, maar mijn broer zei: “Wen er maar aan en zeur er niet over.” Hij woonde toen in Eindhoven. Ik ben tussendoor een periode terug geweest omdat mijn vader een hersenbloeding had gehad. Ik wilde er voor mijn ouders zijn. Dat is ook de reden dat ik in Curaçao ben gaan werken.’ Inmiddels wonen haar ouders op Bonaire, waar haar moeder is geboren. ‘Ik ga graag naar Bonaire. Er zijn prachtige stranden, mooie baaien en de mensen gaan heel sociaal en warm met elkaar om. Als je bijvoorbeeld gaat vissen, geef je ook een deel van de vangst aan familie en buren. Het is net een dorp. Als ik met mijn moeder door de stad of supermarkt wandel, groet ze bijna iedereen die we tegenkomen uitbundig.’

De Tweede Kamerverkiezingen op 12 september leven nauwelijks op Bonaire (sinds 2010 een bijzondere gemeente van Nederland), merkte ze toen ze erover sprak met haar ouders. ‘Welke verkiezingen?’ was hun reactie. Een oom wist meer: hij vertelde dat drie kleine, onbekende partijen op Bonaire zijn geweest. Een daarvan was een zekere piratenpartij? ‘Mijn ouders gaan waarschijnlijk niet stemmen. “Waarom zou ik?” zei mijn moeder. “Wat gaan ze voor ons doen?” Als er bekenden uit Bonaire op de lijst zouden staan, zou dat wat anders liggen, maar zoals het er nu naar uitziet hebben ze er hier echt geen belangstelling voor.’

TEKST > **MARJAN BROUWERS**

De omgeving van trekvogels bepaalt hun evolutie

Hoog tijd voor

Theunis Piersma volgt grutto's, kanoeten en kemphanen over de hele wereld. In de evolutie van deze trekvogels blijkt de omgeving de drijvende kracht. Maar juist met die omgeving springen we roekeloos om. Tijd voor een herwaardering van de ecologie, aldus de hoogleraar, voor wie een unieke leerstoel trekvogelecologie is ingesteld.

Vanuit zijn woning in de voormalige basisschool van het Friese dorpje Gaast, onder de rook van Makkum, staat Theunis Piersma binnen een paar minuten op de oude Zuiderzeedijk. Vanaf de dijk kijk je uit over de Workumerwaard, een natuurgebied dat een grote populatie grutto's herbergt. Enkele jaren geleden verhuisde Piersma naar het dorpje. 'Ik wilde graag weer terug naar dit gebied. Hier ben ik geboren en opgegroeid. Tijdens mijn middelbareschooltijd deed ik al veel mee aan vogeltellingen. De dijk hier in Gaast was de beste telplek. Grutto's, rosse grutto's, kanoeten en kemphanen, ze zaten er allemaal. De waard was een walhalla voor die beesten, er liepen en vlogen tien keer meer trekvogels rond dan nu het geval is.'

Sinds zijn middelbareschooltijd heeft Piersma de trekvogels eigenlijk nooit echt verlaten. Dezelfde soorten die hij toen telde, volgt hij nu als hoogleraar trekvogelecologie over de hele wereld, met de nieuwste zendertechnieken. Natuurlijk in het Nederlandse Waddengebied, maar ook in West-Afrika, Nieuw-Zeeland, China en Noordwest-Australië. De nieuwe leerstoel van Piersma is gefinancierd door de Vogelbescherming en het Wereld Natuur Fonds en combineert onderzoek bij het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) en de RUG, een unicum in de wereld.

Bulldozers

'Het is heel moeilijk om de handen op elkaar te krijgen voor onderzoek naar trekvogels,' vertelt Piersma. 'En overal stuit je op natuurbeschermingsproblemen. Hier in Nederland, maar ook aan de waddenkust van China, daar staan de bulldozers klaar.'

Onbegrijpelijk dat er zo weinig aandacht is voor natuur en ecologie, vindt Piersma. Ook in de biologie zelf is de waardering voor ecologie te veel uit het zicht geraakt, meent hij. 'De afgelopen vijftig jaar hebben onderzoekers zich blindgestaard op de genetica van organismen. De moleculaire mechanismen, díe moesten ontrafeld worden, maar de rol van de omgeving werd geweldig onderschat en verwaarloosd. Kennis over het genoom heeft ontzettend veel helderheid gegeven, maar we zijn ook wat kwijtgeraakt.' Piersma gaat zelfs nog een stap verder: juist de omgeving is de belangrijkste drijfveer bij soortevolutie en dus niet mutaties.

Deze leidende rol voor ecologie in de evolutie is niet onomstreden. Piersma: 'Het gaat in tegen de huidige standaard. De heersende opvatting is dat mutaties zorgen voor variatie en dat vervolgens onder invloed van de omgeving gunstige eigenschappen worden uitgeselecteerd. Maar juist door de flexibiliteit van trekvogels ben ik ervan overtuigd geraakt dat het precies andersom is: het fenotype, hoe het beest eruit ziet en/of zich manifesteert, verandert eerst, pas daarna het genotype, dus hoe zijn genetisch materiaal is samengesteld.'

Sprookje

De kanoet, een trekvogel met verschillende ondersoorten, is zo'n voorbeeld. 'In Nederland overwintert een echt koudebeestje', vertelt Piersma. 'Ze leggen een vetlaag aan en vliegen in één keer vierduizend kilometer naar Canada en Groenland om daar te broeden. Een andere ondersoort vliegt vanuit Canada helemaal naar het puntje van Zuid-Amerika en maakt onderweg een aantal tussenstops. Totaal ander gedrag, maar toch zijn ze genetisch niet te onderscheiden. Blijkbaar geven de ouders via gedrag of via hormonen in de baarmoeder informatie door aan hun nakomelingen. Er zit dus rek in het systeem, los van de genetische informatie.'

Piersma verduidelijkt zijn theorie aan de hand van een sprookje over twee groepen eekhoornachtige beestjes, die genetisch identiek zijn en waarbij mutaties in het genoom niet plaatsvinden. Een rivier scheidt

STELLING > *'Om een gezinsleven, een algemene tandartspraktijk en een promotietraject*

ecologie

‘Ik wilde graag weer terug naar Gaast’

beide populaties. Aan de ene kant van de rivier groeien bessen waarvoor de dieren in bomen moeten klimmen. Aan de andere kant leven de eekhoorntjes van noten die ze verstoppen en opgraven. Piersma: ‘Net zoals je spieren aansterken en je hart vergroot wanneer je gaat trainen voor de marathon, zo zal de notenpopulatie beter getrainde kaakspieren ontwikkelen dan de bessenpopulatie; de gravers krijgen een totaal ander lijf dan de klimmers. Wanneer de bessenvrouwtjes ook nog eens vallen voor mannetjes die goed bessen verzamelen en ongevoelig zijn voor notenverzamelaars, heb je al gescheiden populaties. Zonder mutaties ontstaat al evolutie. Als er dan ook nog erfelijke veranderingen zijn, ontstaat een explosieve mix, die de evolutie alleen maar versnelt. De genetische informatie loopt achter de ecologie aan.’

Landbouwsubsidies

‘Zonder begrip van de ecologie van een organisme mis je de boot,’ vat Piersma zijn punt samen. ‘Maar juist het betrekken bij het onderzoek van die omgevingsinvloeden, ze bepalen en meten, is ontzettend complex, ongrijpbaar soms.’ Piersma: ‘Twee wetenschappers, Richard Lewontin en Richard Levins, noemden de grootste bijdrage van Charles Darwin niet zozeer de evolutietheorie, maar de scheiding van individu (mutaties) en omgeving (natuurlijke selectie). Dat bracht structuur. Een geweldige stap, want in de tijd voor Darwin was de biologie een grote troep. Waar we nu voor staan is het weer bij elkaar brengen van de omgeving en het individu, maar wel zo dat het geen rommeltje wordt. Dat is de zoektocht.’

Piersma’s pleidooi voor herwaardering van de omgeving richt zich niet alleen op zijn vakbroeders binnen de biologie. ‘Als je het belang van de omgeving op individuen ziet, zie je ook het belang van onze eigen omgeving. Naar mijn vakgebied, de weidevogels, gaat jaarlijks dertig miljoen euro subsidie. Daar staat één miljard aan landbouwsubsidies tegenover, met een negatieve uitwerking op de natuur. Het budget voor wegen en waterbeheer komt daar nog overheen. Een miljoen meer of minder voor het behoud van weidevogels heeft daarom nauwelijks effect. De vraag is veel fundamenteler: hoe gaan we met onze planeet, onze omgeving om. We hebben maar één omgeving! Ik hoop dat er een moment komt dat ik hier op de dijk in Gaast sta en er vijf keer meer trekvogels rondlopen dan nu. Dan zijn we op de goede weg terug.’

TEKST > **DOUWE VAN DER TUIN**

Theunis Piersma (1958) studeerde biologie aan de RUG, waar hij in 1994 ook promoveerde. Na zijn promotie werkte hij als onderzoeker bij het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ). In 2003 werd Piersma aan de RUG benoemd tot hoogleraar dierecologie. Deze leerstoel verruilde hij in 2012 voor de nieuwe leerstoel trekvogelecologie, ingesteld door een samenwerkingsverband tussen de RUG, het Wereld Natuur Fonds en de Vogelbescherming. Sinds 2009 is Piersma lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Boek

The Flexible Phenotype. Theunis Piersma en Jan A. van Gils; Oxford University Press, USA, 2011; € 88,99

succesvol te kunnen combineren moet er regelmatig een tandje worden bijgezet.’ DANIELA RICKERT, MEDISCHE WETENSCHAPPEN, 4 JULI 2012

Alumnus schrijft boek

Anne Boerrigter (1980) / CIW 2003 e.a.
Check je column
Schrijftips voor rake columns en blogs
› www.sdu.nl › € 12,95

Christien Boomsma (1969) / geschiedenis 1993
Spookbeeld
Jeugdboek met spookverhalen, rijk geïllustreerd. Met app.
› www.christienboomsma.nl
› € 12,95

Eva-Anne le Coultre (1976) / filosofie 2001
Echte Boer zoekt dito Vrouw
Liefde in tijden van media. Over 'het tv-programma'
› www.BabelenVoss.nl › € 19,95

Maarten Engwirda (1943) / rechten 1967
Maarten Engwirda – Per slot van rekening
Memoires voormalig TK-fractievoorzitter D66 en lid Algemene en Europese Rekenkamer.
› www.elsevier.nl/boeken › € 14,95

Mark Frequin (1953) / sociale geografie 1978
Met ministers op de tandem
Bewegingen van een topambtenaar, de huidige DG ministerie van BZK .
› www.Sdu.nl › € 19,50

Ayolt de Groot (1984) / economie 2008 en journalistiek 2011
Laurens ten Cate
Portret van een socialistisch journalist Bert Bakker › www.pbo.nl › € 19,95

Alfred van Hall (1947) / rechten 1973
De Zijlman
Poëzie en proza van de dijkgraaf van Hunze en Aa's
› www.servo.nl › € 12,00

Janine Jager (1955) / geschiedenis 1981
Wilhelmina Triesman 1901-1982
Biografie over CPN-lid dat met haar Russische man naar Leningrad vluchtte.
Pegasus › € 19,90

George Möller (1947) / economie 1974
Waardenloos – Banking on ethics
De ethische kanten van het bankiersvak gefileerd.
› www.waardenloos.nl › € 29,95

Onno Walgien (1961) / Communicatiekunde 1991
Saab in Nederland
Met honderden foto's . Voor de Saabliefhebber.
› www.asnbooks.nl › € 29,95

Meer boeken op www.rug.nl/alumni/boek

STELLING > *'Je moet voor jezelf de lat zo hoog mogelijk leggen, dan kun je er makkelijker onder door.'* PETRA

‘Houden, auto voor ons!’

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen met herinneringen daaraan vast. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

VAN STARKENBORGHKANAAL

‘Ik was wedstrijdroeier bij Aegir en het gebeurde tijdens een van onze trainingen. We voeren in het Van Starkenborghkanaal toen onze stuurman ineens “houden!” riep. In roeierstermen betekent dat: Ogenblikkelijk stoppen, de bladen dwars in het water.
Om precies te zijn riep de stuurman “houden, auto voor ons!” Daar snapten wij niks van. We zaten op het water. Hoezo, pas op, een auto? Wij zaten dan ook achterstevoren, konden niet zien wat de stuurman bedoelde. Maar toen we ons omdraaiden zagen we het: Er was een auto in het water geraakt.
We keken natuurlijk direct of er iemand in zat. Dat was niet het geval, gelukkig. Het bleek de auto van een man te zijn die op de kant zat te vissen. Hij was vergeten zijn voertuig op de handrem te zetten. De man bleef er tamelijk rustig onder. Hij reageerde met de spreekwoordelijke Groningse nuchterheid. De politie kwam erbij en er werd een takelwagen besteld om de auto uit het water te halen. We zijn even blijven liggen, maar vrij snel toch maar weer verder gegaan. Wij konden verder niks doen. Maar ik zal het nooit vergeten. De plek kan ik uittekenen. Vanuit de stad richting Winsum, voorbij de spoorbrug en dan honderd meter verder, in de bocht.
Ik roeide wedstrijd in de lichte vier, dat is voor roeiers tot tweeënzeventigeneenhalve kilo. Van nature ben ik eigenlijk wel zwaarder. Dus het was opletten om op gewicht te blijven. Uitkijken met wat ik at en elke dag op de weegschaal. Overstappen naar een andere klasse? Dan zou ik een vrij lichte roeier in een zware klasse zijn geweest, dat is veel moeilijker. Ik stopte met wedstrijdsport toen ik praeses van Aegir werd. Later ben ik ook nog voorzitter geweest van het bestuur van oud-leden van Aegir, tot een paar jaar geleden.’

Sybrand van Haersma Buma (47); politiek leider CDA; studeerde rechten van 1983 tot 1989

> www.cda.nl/haersmabuma
> speciale plek:
Van Starkenborghkanaal

TEKST >
ELLIS ELLENBROEK
FOTO >
ELMER SPAARGAREN

Marc Bolland (1959) begon aan de Hogere Hotelschool in Den Haag, maar ging begin jaren tachtig bedrijfskunde studeren in Groningen. In 1987 studeerde hij af en kwam hij in dienst bij bierbrouwer Heineken. In 1995 werd hij er landenmanager in Slowakije en vier jaar later kreeg hij leiding over de wereldwijde export van het biermerk. In 2001 kwam hij bovendien in de Raad van Bestuur. Vijf jaar later stapte hij als CEO over naar de Britse supermarktketen Morrisons. Ondanks aanbiedingen in Amerika werd hij in 2010 het hoofd van warenhuisketen Marks & Spencer.

FOTO ELMER SPAARGAREN

Marc Bolland heeft waar veel bedrijfskundigen van dromen: succes in het bedrijfsleven. Hij werd zelfs zakenman van het jaar in Groot-Brittannië, als CEO van supermarktketen Morrisons. Nu, als hoogste baas van warenhuisketen Marks & Spencer, streeft hij met zijn 100.000 werknemers niet alleen naar winst, maar ook naar een duurzame planeet.

Passen op warenhuis en planeet

Halverwege de spreekbeurt slaat Marc Bolland zijn jasje open en toont hij de voering van zijn pak: gemaakt van gerecyclede plastic flessen, vertelt hij. Verder bestaat het kostuum uit biologisch geproduceerde wol, zijn de labels van hergebruikt polyester gemaakt en zijn de knopen tweedehands. Ook staat in het kostuum een QR-code, die de koper kan inscannen om te zien waar de gebruikte materialen vandaan komen. Prijs in zijn winkel: 350 pond.

In de jaren tachtig behoorde Marc Bolland tot de eerste lichting bedrijfskundestudenten in Groningen. Op 6 september jl. keerde hij als CEO van Marks & Spencer, een Britse warenhuisketen, terug om het academisch jaar van zijn oude faculteit te openen. Inmiddels staat hij aan het hoofd van zo'n 100.000 werknemers, leidt hij zevenhonderd Britse winkels en honderden vestigingen elders in de wereld en werd hij door zijn Angelsaksische collega's uitgeroepen tot zakenman van het jaar.

Absolutely fabulous

Bolland spreekt nooit van papier, dus ook niet als hij op de Faculteit Economie en Bedrijfskunde, met een paar honderd studenten als publiek, vertelt over zijn ambities met Marks & Spencer. Hij werd gevraagd bestuursvoorzitter van dit warenhuis te worden, nadat hij een opzienbarende klus geklaard had als CEO van Morrisons. Deze Britse supermarktketen was gedwongen om in anderhalf jaar tijd vijf winstwaarschuwingen af te geven. Toen de Nederlander binnengehaald werd, maakte hij Morrisons binnen een paar jaar weer winstgevend. Daarmee was zijn naam overzees wel gevestigd.

Het is nu allerminst zijn ambitie om op de winkel te passen. Integendeel, Bolland heeft grote plannen met Marks & Spencer. Na zijn komst in 2010 bracht hij een omvangrijke webwinkel in de lucht, richtte hij alle vestigingen opnieuw in en plaatste hij talloze punaises op de wereldkaart. 'Elke week openen we twee winkels', vertelt hij. Voornamelijk in het buitenland. In Caïro staan bijvoorbeeld zeven openingen gepland, maar zijn *priority markets* liggen in India, Shanghai, Rusland en de Golfstaten.

Belangrijker nog is dat Bolland van zijn bedrijf het ecologisch meest duurzame op de planeet wil maken. Aan zijn *advisory board* is te zien dat het hem om meer gaat dan alleen winstmaximalisatie. Zijn adviesraad wordt bevolkt door mensen als Mohammed Yunus, de Bengaalse Nobelprijswinnaar en bedenker van het microkrediet, Joanna Lumley, de *Absolutely fabulous*-actrice en activiste, en Peggy Liu, een Chinese klimaatvoorvechtster.

Na afloop van zijn lezing gaat Bolland zitten voor een nogal exclusief interview, want in de regel praat hij niet met journalisten. 'Ik ben niet geïnteresseerd in een grote mediahype,' zegt hij vroom. 'Mijn persoonlijkheid moet in dienst staan van het bedrijf dat ik leid en van het beter maken van dat bedrijf.' Op de voorkant van zijn visitekaartje staan een paar van de ecologische doelen die hij in 2012 behaald heeft: zo is Marks & Spencer CO_2-neutraal en belandt niks van

FOTO MARKS & SPENCER

al het afval op de vuilnisbelt. Alleen op het vlak van biologisch voedsel gaat het langzamer: hij bleef steken op 50 procent van het totaal.

Pygmeeën

Tijdens de lezing schetste Bolland het beeld van twee vliegtuigen die onherroepelijk op elkaar afvliegen: één verbeeldt het toenemend grondstoffentekort en één het groeiende consumentisme. Maar hoe kan juist hij tot bezinning oproepen, terwijl hij met Marks & Spencer eigenhandig het consumeren aanjaagt? 'Iedereen moet blijven kopen', zegt hij, 'want dit is een consumptie-economie. De grootste deskundigen in de duurzaamheidswereld begrijpen dat het geen zin heeft om anderen te vertellen dat ze bijvoorbeeld niet onder de douche mogen staan omdat dat water kost. In principe moeten ze die douche gewoon kunnen nemen. Het duurzame antwoord is wél dat je ervoor zorgt dat je er geen half uur onder staat en dat je het water regenereert.'

Een week eerder opende Bolland een vestiging in Noord-Engeland, waarvan de toiletten met regenwater doorgespoeld worden, waar natuurlijk licht wordt gebruikt en de airco is vervangen door een openluchtsysteem. Hij neemt het de studenten die hij net toegesproken heeft, kwalijk dat ze niet de straat opgaan en de ecologische problemen aanpakken. 'Ik geloof dat we in de komende veertig, vijftig jaar een veel te groot risico nemen met de planeet waarop we leven. Veel te groot. Jullie generatie moet er veel meer aan doen. Het is onbegrijpelijk dat de studenten denken: het komt allemaal wel. Ben jij tien procent van je tijd bezig de wereld te verbeteren? Ik in ieder geval wel. Maar de meeste mensen komen niet verder dan één procent.'

Ondanks de klimaat- en grondstoffencrisis blijft Marc Bolland een echte 'consumentenman', zoals hij zichzelf noemt. Voordat hij naar Groot-Brittannië ging, klom hij in een kleine twintig jaar op bij Heineken. Zijn eerste baan was als marktonderzoeker in Kinshasa, Congo. Daar onderzocht hij of er een markt was voor tapbier. Dat bleek niet het geval. 'Door de twisten tussen de verschillende stammen, waaronder de Bantoe en de Pygmeeën, vertrouwen de mensen daar niet altijd wat ze krijgen. Ze willen een gesloten flesje aan tafel hebben, zelfs als het van de bar komt.'

> 'Ik ben een enorme consumentenman. Ik droom helemaal vanuit het hoofd van een ander.'

Een paar jaar later verhuisde Bolland naar het net afgescheiden Slowakije, waar hij namens Heineken verliesgevende staatsbedrijven herstructureerde. Ook geen luxe-baan. 'Ik woonde daar in de *middle of nowhere*. Binnen een straal van veertig kilometer was er bijvoorbeeld geen winkel te vinden die verse groenten verkocht.'

Trendy clubs

Gloedvol kan hij ook vertellen over de wijze waarop hij een plek veroverde voor het bierflesje binnen de meest trendy clubs en discotheken in Europa. Bier was niet hip, totdat hij een Franse ontwerper een bierflesje liet maken van ongepolijst aluminium. Op een feest in Cannes nam hij de proef op de som door een paar champagnekoelers vol met de flesjes neer te zetten. 'Toen ik halverwege de avond zag dat minimaal vijftien procent van de mannen met zo'n flesje rondliep, wist ik dat het goed zat. Toen had ik geen marketing research meer nodig.' Dat is de onderbuik van de zakenman, zegt Bolland, zelf zoon uit een ondernemersfamilie; zijn vader was producent van auto-onderdelen.

Juist dat moet een deel zijn van het succes van de oud-bedrijfskundestudent. Bolland heeft de visie en het zelfvertrouwen om een multinational naar zijn hand te zetten. Maar even belangrijk is dat hij zich kan verplaatsen in wat de gemiddelde consument wil. Zoals hijzelf zegt: 'Ik ben een enorme consumentenman. Ik droom helemaal vanuit het hoofd van een ander.'

TEKST > **JURGEN TIEKSTRA**

Eredoctoraat

Aan de Zuid-Afrikaanse aartsbisschop en Nobelprijswinnaar Desmond Tutu is op 24 september 2012 aan de RUG een eredoctoraat uitgereikt op voordracht van de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap. Erepromotor en decaan van de faculteit Geurt Henk van Kooten roemde Tutu's denkbeelden over restauratieve rechtvaardigheid. 'Dat concept, gebaseerd op de gedachte "de waarheid maakt vrij", komt voort uit een indrukwekkende combinatie van christelijke theologische concepten met de traditionele Afrikaanse humanistische filosofie Ubuntu. Het is fascinerend hoe Tutu – met zijn inspirerend en verbindend leiderschap – religie als verbindend gegeven weet te laten landen in zijn cultuur.'
De redes van de charismatische eredoctor, de erepromotor en de rector magnificus zijn te vinden op:
> www.rug.nl/corporate/Tutu

Centrum voor Religie, Conflict en het Publieke Domein

De Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap heeft een nieuw onderzoeksinstituut geopend: het Centrum voor Religie, Conflict en het Publieke Domein. Het centrum speelt in op de toenemende belangstelling voor de rol van religie op het gebied van onder meer politiek, ethiek, conflict, ontwikkeling, vredesopbouw, klimaatverandering en migratie. Het richt zich op de conflictgevoelige positie van religie in de publieke sfeer van de moderne Westerse maatschappij en combineert uiteenlopende theoretische en methodologische benaderingen om de rol van het christendom in de Westerse cultuur, politiek en maatschappij te onderzoeken.

De studentenhap

Tsjonge jonge jonge, wat een sprongen,
Tsjonge jonge jonge, wat een jaar.
Tsjonge jonge jonge, vijfenzestig,
Driehonderdzoveel bij elkaar...

Zo begon het jaarlied (1965) van Magna Pete, de club waar ik de dag na mijn komst in Groningen min of meer toevallig belandde; het nanoviciaat begon. Ik kende niemand in de stad dus dit was een gelegenheid, niet wetende wat me te wachten stond...
Met een koffer met kleren en een minimale keukenuitrusting begon ik aan het kamerleven: een ruimte van twee bij drie meter bij een hospita. De huur bedroeg vijfenveertig gulden per maand, plus gebruik van elektriciteit. 's Middags om vijf uur was er voor een medehuisgenoot en mij een kopje koffie in haar huiskamer, waarbij het Nieuwsblad van het Noorden in delen uit elkaar gehaald werd. Zo vergaarden we dagelijks het plaatselijke en landelijke nieuws.
Mijn smalle kamer was voorzien van een wastafel en een inbouwkast waardoor er achter het bed ruimte overbleef voor een rotan stoeltje. Aan de muur hing een metalen tafelblad met een boekenrekje erboven; de hoge houten stoel completeerde de studieplek.
Zittend op het rotan stoeltje maakte ik mijn eigen warme hap op een elektrisch kookplaatje dat op de grond stond. Een steelpannetje en mini-koekenpan waren de bijbehorende attributen. Fantasie zal bij de bereiding een grote rol gespeeld hebben, ofschoon ik me de uiterst simpele menu's niet meer kan herinneren. Wel vierde de creativiteit hoogtij toen er een medestudente kwam eten. Macaronisaus werd bereid in het steelpannetje en nadien in een koekjestrommel warm gehouden op een theelichtje. Opnieuw werd de steelpan gebruikt voor het koken van de macaroni. Bij gebrek aan een tafel zaten we op het bed te eten.
Bij uitzondering gingen we naar de mensa op de Grote Markt of in de Oosterstraat. Eetcafés waren er nog niet; wel een Chinees restaurant op de hoek van de Gelkingestraat en een groot restaurant aan het Zuiderdiep. Voor twee gulden of tweeguldenvijftig kon je daar eten. Voor ons een etentje buitenshuis, maar in de ogen van de huidige student waarschijnlijk niet meer dan een simpele studentenhap!

Carla Visser-Spanjer (1942) / MO Frans en pedagogiek 1976

Volgend thema: 'De kerstboom'

'De studentenhap' was het thema waardoor Carla Visser-Spanjer en andere inzenders zich deze keer lieten inspireren. Het thema voor het decembernummer is **'De kerstboom'**.
Stuur uw verhaal van maximaal 350 woorden uiterlijk 21 november naar redactieB5@rug.nl. De mooiste, leukste of meest intrigerende herinnering aan uw studententijd wordt geplaatst in *Broerstraat 5*. De overige inzendingen voor 'Alumnus schrijft verhaal' worden gepubliceerd op www.rug.nl/alumni/verhaal.

FOTO RAOUL MATULESSY

Drentse A

Morgens aan de rivier, morgens waarin
hij nog lijkt te overwegen
waarheen hij die dag
weer zal gaan,

of hij diezelfde hevige bewegingen
zal maken als altijd,
of niet meer,

of zijn deze eindeloze aarzelingen
de lege gebaren van iemand
die al niet meer bestaat,

en zich heeft neergelegd

bij wat hij is, tussen zijn oevers,
in het zinloze spoor
dat hij groef.

Rutger Kopland

In memoriam

FOTO HANS VERMEULEN

Rudi van den Hoofdakker, emeritushoogleraar en psychiater, is op 11 juli 2012 overleden in zijn woonplaats Glimmen. Als dichter en essayist is hij bekend onder het pseudoniem Rutger Kopland. Van den Hoofdakker (1934) studeerde van 1951-1959 geneeskunde in Groningen. Hij promoveerde in 1966 in Groningen en was er van 1983 tot 1995 hoogleraar biologische psychiatrie. Als onderzoeker en behandelaar hield hij zich vooral bezig met de betekenis van de slaap en de biologische klok voor het emotionele leven, van zowel gezonde als psychisch gestoorde mensen. Daarbij werkte hij ook als psychotherapeut. Zijn essaybundel *Het bolwerk van de beterweters* (1970) deed veel stof opwaaien. Als Kopland is hij een van Nederlands populairste dichters. Voor zijn werk ontving hij onder andere de Jan Campert Prijs en de PC Hooftprijs. In 1998 vervulde hij een gastschrijverschap aan de RUG. De essaybundel *Mooi, maar dat is het woord niet*, een gedachtenwisseling met vijf Nederlandse dichters over hun werk, was daar de neerslag van. Zijn favoriete plek lag aan de Drentsche Aa, vlakbij Schipborg.

Lustrumbode Rijksuniversiteit Groningen 1614-2014 / Nummer 2

FOR INFINITY

for infinity 400

FACULTEIT OUDER DAN DE RUG

GRONINGEN / 28 JUNI 1996

> Vandaag herdenkt de Groningse rechtenfaculteit dat zij 400 jaar geleden werd een nieuwe onderwijsinstelling, de Groninger juridische faculteit'. Aanleiding voor het gewest Groningen – ofwel Stad en Lande – de geleerdheid). Deze titel verwijst naar de Institutiones, het in 533 na Chr. door keizer Justinianus gepubliceerde inleidende leerboek

IN MEMORIAM

BERT RÖLING (1906-1985)

Prof. Bert Röling is op 16 maart overleden. Röling verwierf in 1946 grote bekendheid als rechter in het Internationale Tribunaal voor het Verre Oosten in Tokio. Na afloop werd hij medegrondvester van de internationale polemologie, de wetenschap van oorlog en vrede. 'Van kwaad tot erger' noemde hij zijn overstap van straf- naar volkenrecht. Röling was een mild mens en optimistisch mens, maar ook, als jurist, consciëntieus en principieel. Dat bracht hem tot zijn grote spijt vaak in botsing met de autoriteiten. Zijn standpunt dat er volkenrechtelijk vraagtekens konden worden geplaatst bij de Nederlandse koloniale politiek ten aanzien van Nieuw Guinea, bracht hem zelfs in conflict met de Nederlandse regering.

UNIVERSITEIT REHABILITEERT HOOGLERAAR

GRONINGEN / 20 MRT 1795

> Frederik Adolf van der Marck (1719), voormalig hoogleraar in het staats-, natuur- en volkenrecht, is in zijn oude ambt hersteld. De Universiteit van Groningen had Van der Marck in 1773 waarvan hij een voorvechter is. Wellicht speelde bij zijn ontslag ook mee dat de hoogleraar omschreven werd als 'een man van buitengewone geleerdheid, opregt en rond van karakter, maar niet voorzigtig, en daarbij

opgericht, dus achttien jaar eerder dan de universiteit zelf. Mello Brunsema, de enige hoogleraar, sprak op 6 juli 1596 een redevoering uit met de veelzeggende titel 'Rede ter gelegenheid van

professor aan te stellen, was een grote behoefte aan ambtenaren die in het recht waren ingevoerd. Brunsema werd benoemd tot Professor Institutionum (hoogleraar in de Inleiding in de Rechts-

voor 'naar de wetten hunkerende jongelieden', waar de rechtenstudenten ook meer dan duizend jaar na publicatie hun studie nog mee begonnen.

ontslagen wegens 'onrechtzinnigheid', waar theologen hem van betichtten. Hij zou de schijn hebben gewekt openbaring en goddelijke oordeel ondergeschikt te achten aan het natuurrecht,

van te grote ingenomenheid met zich zelven'. De scheiding van kerk en staat die de Fransen onlangs invoerden in onze republiek, maakt zijn rehabilitatie mogelijk.

ADVERTENTIE

rijksuniversiteit groningen

Faculteit Rechtsgeleerdheid

De stille kracht van de faculteit

'De goede sfeer, de harmonie, de consensus. Die vormen "het geheim en de stille kracht" van de Groningse Faculteit Rechtsgeleerdheid,' aldus een visitatiecommissie rechtsgeleerdheid enkele jaren geleden.

Wie wij zijn?
Als noordelijke juridische faculteit bieden wij een klassiek brede, gedegen en hedendaagse opleiding. Wij hechten groot belang aan de grondslagen en de systematiek van het recht. Daarnaast is er veel aandacht voor het aanleren van het juridische ambacht.

Groningse juristen zijn gewild op de arbeidsmarkt. Volgens de externe beoordelaars én de grote advocatenkantoren beheersen onze meesters in de rechten niet alleen het juridische handwerk goed, maar kunnen ze ook kritisch en scherp analyseren.

www.rug.nl/rechten

> *'In de meeste West-Europese landen is het openbaar bestuur ordelijk en overzichtelijk ingericht, in ons land maakt het een steeds chaotischer indruk.'*
>
> **DOUWE JAN ELZINGA**
> HOOGLERAAR STAATSRECHT

LATIJN NIET LANGER VERPLICHT

GRONINGEN / AUG. 1971

> 'Men moet geen achterhoedegevechten houden.' Met deze woorden heeft hoogleraar Romeins recht en voormalig rector magnificus, Herman Scheltema, het verplichte voortentamen Latijn afgeschaft. Daarmee zette hij de laatste van een reeks stappen die het voor niet-gymnasiasten mogelijk maakt Nederlands Recht te studeren zonder staatsexamen Latijn. Lang werd de beheersing van het Latijn nodig geacht om met succes het verplichte tentamen Romeins recht af te kunnen leggen. De steeds minder strenge toelatingseisen hadden het afgelopen decennium al geleid tot een flinke toename van het aantal eerstejaars, nu voornamelijk HBS'ers.

ALUMNUS IN BEELD

POSTER OPEN COMMUNICATIE

DECAAN JAN BEREND WEZEMAN / COMMENTAAR

'Decennialang studeerden er aan de hele faculteit niet meer dan driehonderd studenten. Maar zo eind jaren zestig van de vorige eeuw hadden we die ineens alleen al in het eerste jaar. De massale toeloop vanaf die tijd zorgde voor de grootste verandering in het bestaan van onze faculteit en vroeg creatieve oplossingen voor onderwijs en huisvesting. Studenten volgden met honderden tegelijk college in kerken, overal in de stad. Gelukkig heeft de faculteit deze onstuimige groei in goede banen weten te leiden. Er werd een onderwijsmethode ontwikkeld met een evenwichtige balans tussen grootschalig (hoorcolleges) en kleinschalig (werkgroepen, seminars) onderwijs. Hierbij speelden vooraanstaande hoogleraren een grote rol als Thijs van Veen bij strafrecht, Chris Brunner bij burgerlijk recht en Michiel Scheltema, de latere staatssecretaris, bij bestuursrecht. Tegenwoordig studeren circa 3800 studenten aan onze faculteit. Nog altijd is er veel waardering voor en behoefte aan 'Groningse' juristen. Door de grote studentenaantallen komt de laatste tijd de staf-studentratio wel erg onder druk te staan. Daar maak ik me wel zorgen over. Vandaar dat we, om de kwaliteit van de opleiding te bewaken, onder meer overwegen volgend jaar een numerus fixus in te stellen.'

Robert Bandsma is een man van contrasten. Als kinderarts werkte hij in het doodarme Malawi en in het steenrijke Canada. In Groningen werkt hij bij het UMCG als arts én als onderzoeker, aan – en dat is wel het meest paradoxaal – vetzucht zowel als aan ondervoeding. Maar waar die werelden samenkomen, doet hij interessante ontdekkingen.

Onderzoeker tussen ondervoeding en obesitas

De ongelijkheid in de wereld is groot, weet Robert Bandsma uit eigen ervaring. Van 2007 tot 2008 werkte hij als kinderarts in een ziekenhuis in Malawi, een van de armste landen ter wereld. Gemiddeld had Bandsma honderd ondervoede kinderen in de ziekenboeg, waar steeds bijna eenderde van overleed. De armoede en ellende lieten hem niet onaangedaan. 'Mijn vriendin kon daar beter mee omgaan dan ik,' kijkt hij terug. 'Ik heb er langer last van gehad, vooral omdat ik direct daarna in Toronto ging werken, in een van de rijkste kinderziekenhuizen ter wereld. Dat is de top van de top. Daar wordt nooit naar geld gekeken. Er wordt daar zóveel materiaal weggegooid. Ook als arts zet je al snel de duurste onderzoeken in. Hop, daar gaat weer duizend euro. In Malawi kon je hooguit het bloedgehalte laten bepalen en op malaria testen, en je kon wat kweekjes maken. En soms een fotootje. Dat waren de enige onderzoeken die je als arts tot je beschikking had.'

Verdrietiger

Sinds ruim een jaar is Bandsma terug in Nederland en werkt hij als kinderarts en onderzoeker in het UMCG. Door zijn ervaringen in het buitenland is het hem opnieuw opgevallen hoe de omgang tussen arts en patiënt per cultuur kan verschillen. 'In Nederland is een dokter meer een neutrale persoon,' zegt hij. 'Onze functie is onze identiteit.' In Canada bleek hem dat het ook anders kan. Daar leerde hij een patiëntje kennen met een 'onbegrepen darmafwijking'. 'Toen ik met dat jongetje te maken kreeg, was hij al een jaar of acht, negen. Hij lag al lang in dat ziekenhuis en was dus opgegroeid zonder veel contact met kinderen. Net als ik hield hij van gamen, dus ik ging na mijn werk vaak een uurtje met hem spelen op de PlayStation. Op een gegeven moment is hij overleden. En toen zag ik pas duidelijk het verschil met ons: er gingen heel veel mensen van het ziekenhuis naar de begrafenis, ook de verpleegkundigen. De transplantatiechirurg omhelsde de familie. En mij werd gevraagd te helpen de kist te dragen. Ik had blijkbaar een bepaald contact met het jongetje opgebouwd, wat ik me nog niet zo had gerealiseerd. Hier in Nederland vindt men dat zoiets, zo'n persoonlijke betrokkenheid, over de grens gaat. Wat beter of slechter is, weet ik niet. Natuurlijk ben je zelf wel kwetsbaarder als je je meer blootgeeft en, als je minder afstand houdt, ook verdrietiger.'

Vette lever

Ook het werk dat Bandsma doet is contrastrijk: hij onderzoekt zowel de lichamelijke effecten van ondervoeding – die hij in Malawi zoveel om zich heen zag – als de gevolgen van obesitas, zoals die in westerse landen en in

STELLING > *'The blood groups of Dutch people should be checked to introduce a new blood group called "Coffee*

‘Hun lever is compleet de kluts kwijt’

opkomende economieën als Mexico en India steeds problematischer wordt. Beide ziekten blijken echter onverwacht aan elkaar verwant: zowel bij de overvoede Westerling als bij het Afrikaanse kind met hongerbuik is er sprake van een vervette lever. ‘Net zoals foie gras, de vergrote ganzenlever, dat hebben die kinderen ook. Hun lever is compleet de kluts kwijt. Langzamerhand zijn we er nu aan het achterkomen wat het mechanisme daarvan is. Met de elektronenmicroscopie zijn we die levers op het allerkleinste niveau aan het bekijken. Maar ik kan over dat onderzoek niet teveel vertellen, aangezien het nog niet gepubliceerd is.’ Wel heeft Bandsma al geventileerd het vermoeden te hebben dat de samenstelling van de bacteriën in de darm een belangrijke rol speelt bij het krijgen van een vette lever.

Robert Bandsma (1972) begon aan zijn studie geneeskunde in 1991. Acht jaar later kon hij zijn examen als basisarts doen en was hij al bezig met basaal wetenschappelijk onderzoek. Tijdens zijn opleiding tot kinderarts werkte hij twee jaar in een ziekenhuis op Curaçao. Ook volgde hij klinische stages in de VS. In 2004 promoveerde hij in Groningen en van 2007-2008 werkte hij als kinderarts in Malawi. Direct daarna ging hij aan de slag in The Hospital for Sick Children in Toronto, Canada. Vorig jaar kwam hij terug in Groningen. Hij werkt nu als kinderarts voor maag-, darm- en leverziekten in het Beatrix Kinderziekenhuis van het UMCG en combineert dit met wetenschappelijk lever- en darmonderzoek.

Hulpvoeding WHO

De ondervoeding die met het typische hongerbuikje gepaard gaat, heet kwashiorkor. Binnen één gezin kunnen zowel kinderen zijn met kwashiorkor, als met marasmus, een vorm van ondervoeding waarbij je er uitgemergeld uitziet. Hoe dat komt, is onbekend. Maar belangrijker is dat Bandsma sinds zijn tijd in Malawi ontdekt denkt te hebben dat de hulpvoeding met een hoog suikergehalte, die de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) nu aan kwashiorkor-kinderen voorschrijft, weleens desastreus zou kunnen zijn. De darmen van de hongeroedeempatiëntjes lijken al die suikers niet aan te kunnen, waardoor ze ernstige diarree kunnen krijgen en hieraan overlijden.

Bandsma zou graag verder gaan met dit darmonderzoek. Hij heeft hiervoor al de interesse van de WHO weten te wekken en een toezegging voor medefinanciering van Stichting Eleven Flowers Fund. Voor obesitasonderzoek zijn in Nederland allerlei fondsen beschikbaar. Maar voor ondervoeding ligt dat moeilijker. Al doet de kinderarts over die discrepantie niet laatdunkend: ‘Ik kan me goed voorstellen dat mensen vinden dat de onderzoekers in de ontwikkelingslanden zelf zich maar met ondervoeding bezig moeten houden. Maar voor mijzelf geldt dat niet. Ik vind dat – als je het heel ethisch bekijkt – een te grote leving een drogreden is geworden bij de afweging of je iemand wel of niet zou moeten helpen. Wat ik doe, is weliswaar achteraf – want beter kun je die ondervoeding voorkómen – maar het feit blijft dat elk jaar zeven miljoen kinderen doodgaan, voor het overgrote deel in ontwikkelingslanden. En we weten dat ondervoeding een van de belangrijkste redenen is dat ze overlijden, al was het maar omdat ze dan minder weerbaar zijn tegen darminfecties of longontsteking.’

Levensgeluk

Wat voor anderen onverenigbaar lijkt, is voor Bandsma een heilige combinatie: basaal wetenschappelijk onderzoek samen met de dagelijkse praktijk als arts. Op dezelfde dag soms behandelt hij in het ziekenhuis een te vroeg geboren kind met een ernstige darmontsteking en ontleedt hij in het laboratorium ratten om de werking van lever en darmen verder bloot te leggen. Tot zijn verbazing is Hans Clevers, het nieuwe hoofd van de Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) geen voorstander van die bundeling. Maar sowieso staat zijn dubbelfunctie in Nederland onder druk. In Noord-Amerika hebben veel academische ziekenhuizen artsonderzoekers die 70 tot 80 procent van hun uren voor onderzoek kunnen reserveren. In Nederland bestaat zo’n systeem niet, zodat Bandsma doorgaans krap in zijn tijd zit. ‘Ik heb een jong gezin en kan in het onderzoek niet meer dezelfde extra tijd stoppen als vijf jaar geleden. Bovendien concurreer je om fondsen met mensen die fulltime onderzoek doen, de pure wetenschappers. Maar het is juist belangrijk om artsen te hebben die de expertise en mogelijkheden hebben om als een brug te kunnen fungeren tussen basaal laboratorium onderzoek en betere zorg voor een patiënt.’

Bandsma is een heldere spreker. De kinderarts vertelt beeldend over zijn tijd in Malawi; en over de rituele rouw die hij zag als een moeder een van haar kinderen was kwijtgeraakt aan de dood. ‘Men denkt misschien dat ouders in ontwikkelingslanden het minder erg vinden als een kind van hen overlijdt. Maar bij het sterven van al die ondervoede kinderen zag ik het hetzelfde leed. Het maakt niet uit of je een Nederlands of een Malawiaans ouderpaar ziet.’ Ook over zijn wetenschappelijk onderzoek vertelt hij met overtuiging. Geen van beide kanten van zijn werk wil hij laten vallen. ‘Met het onderzoek ben je bezig de grenzen van je intellect op te zoeken’, zegt hij. ‘Ook daar haal ik mijn levensgeluk uit.’

TEKST > **JURGEN TIEKSTRA**

FOTO WATERSCHAP NOORDERZIJLVEST/ALLIAN MULDER

Om het water, niet om het schap

Gemaal De Waterwolf bij Electra

Als de burger droge voeten heeft, is hij niet zo bezig met het werk van de waterschappen. Maar als de dijk dreigt te breken, wordt het anders. Dan zit het land vol pseudodijkgraafjes met verstand van waterbeheer. Echte dijkgraven Alfred van Hall en Bert Middel over hun bijzondere functie.

'Minder dan vijf procent van al het water op de wereld is zoet. Veertig procent daarvan is bevroren. Van de zestig procent die overblijft is de helft volstrekt onbruikbaar.' Bert Middel is in januari begonnen als dijkgraaf van het waterschap Noorderzijlvest, maar heeft al aardig wat facts and figures in zijn hoofd. Op zijn kantoor aan de rand van de stad geeft hij een interview samen met collega Alfred van Hall, dijkgraaf van Hunze en Aa's, het andere waterschap dat in de provincies Groningen en Drenthe actief is. Van Hall is al twaalf jaar dijkgraaf en werd onlangs door de Kroon benoemd voor een nieuwe termijn. 'Ik mag door tot mijn zeventigste verjaardag.' Het is nog volop zomer, tijdens het gesprek met de twee RUG-alumni, maar de herfst met zijn stormen mag wat de dijkgraven betreft komen. De waterschappen zijn er klaar voor. Voor zover mogelijk dan. Honderd procent garantie dat er nooit iets misgaat, is niet te geven. Dat bleek afgelopen januari nog maar eens toen bij extreme weersomstandigheden de dijk langs het Eemskanaal bij Woltersum dreigde te breken. Mens en dier werden in allerijl geëvacueerd. Bert Middel: 'We halen alles uit de kast – en dat is vrij veel – om te zorgen dat het goed gaat, maar we blijven leven met die piepkleine kans dat er een dijk breekt.' Dat de dijk bij Woltersum achterstallig onderhoud had, doet aan die stelling niets af voor Middel.

'Waterogen'

Het lag in de lijn der verwachting dat Alfred van Hall dijkgraaf werd. Geboren en opgegroeid op een buitenplaats aan de IJssel, leerde hij van zijn vader als kind al over de importantie van water. 'Het is allemaal water wat onze geschiedenis bepaalt. Daar aan de IJssel met zijn Hanzestadjes begreep ik dat water een metafoor is voor de ontwikkeling

> ‘Je kunt de uitvoering van onze taken niet laten afhangen van de politieke waan van de dag’

van samenlevingen.’ Van Hall werkte bijna heel zijn leven bij waterschappen en was daarnaast dertien jaar deeltijdhoogleraar waterstaats- en waterschapsrecht in Utrecht.

Bert Middel komt van een andere kant. Hij werd geboren in een arbeidersgezin in Stad. Nadat hij de kans had gekregen – en genomen – om te studeren, vervulde hij een hele reeks functies in onderwijs, bestuur en politiek. Hij was burgemeester van het Friese Drachten-Smallingerland toen de vacature van dijkgraaf in de krant hem herinnerde aan een oude filosofie: ‘Ik vind dat je moet blijven leren.’ Inmiddels kijkt hij met net zulke ‘waterogen’ naar de omgeving als Van Hall. Van Hall bekent dat hij het niet laten kan de maaiploeg te tippen wanneer hij op een fietstocht langs ‘zijn’ dijken de distels te hoog ziet staan, Middel stapt geregeld van de fiets om te kijken of er muskusratten huishouden in rietkragen van Noorderzijlvest.

Zorgen voor schoon water en veilige dijken. En voorkomen dat het te nat of te droog wordt in een gebied. Dat zijn de drie hoofdtaken van een waterschap. De dijkgraaf staat aan het hoofd van het bestuur dat verantwoordelijk is voor de uitvoering. Het betekent praten met partijen met verschillende belangen en vooral luisteren. Soms gaat het er heftig aan toe. Het afgelopen decennium richtte Hunze en Aa’s zes bergingspolders in, in landbouw- en natuurgebieden. Van Hall schoof hoogstpersoonlijk bij de boeren aan tafel die daar grond voor moesten afstaan. Verhitte discussies, geeft hij toe. Maar dat de boeren de vijand zouden zijn van de waterschappen, bestrijdt hij. ‘Boeren houden de sloten schoon, voor niks. En ze bekommeren zich om flora en fauna. Heus niet allemaal tot op het gaatje; maar neem iets als akkerrandenbeheer, dat was vijftien jaar geleden ondenkbaar.’ Toch duikt telkens het klassieke verschil van mening op: de natuurorganisaties willen een hoge waterstand, de boeren juist een laag waterpeil. Middel daarover: ‘Het gaat om elkaar de ruimte geven en elkaar iets gunnen.’

Afschaffen

De bijna-ramp van januari maakte dat Groningers ineens massaal een mening hadden over maalbeleid, hoogte van dijken en bergingspolders. Intussen zijn de meesten niet meer met het onderwerp bezig. Prima, vinden de dijkgraven, die op het standpunt staan dat de burger er gewoon op moet kunnen vertrouwen dat – in ruil voor de waterschapsbelasting – hun water schoon is en keurig achter de dijken blijft. Liet de politiek de waterschappen ook maar met rust! Maar die dreigt de schappen af te schaffen. De discussie is al oud, zegt Van Hall die in 1973 aan de RUG afstudeerde op mogelijke afschaffing, toen de wens van Joop den Uyl. Tegenwoordig koersen met name D66 en SP aan op afschaffing. De waterschapstaken zouden moeten worden ondergebracht bij de provincies. ‘Het gaat om het water, niet om het schap,’ is de unanieme mening van Van Hall en Middel, die vervolgens wel een lans breken voor zelfstandige waterschappen. Middel: ‘Je kunt de uitvoering van onze taken niet laten afhangen van de politieke waan van de dag. Water en waterveiligheid mogen nooit worden afgestreept tegen andere beleidsonderdelen.’

Enthousiasmeren

Hunze en Aa’s en Noorderzijlvest zijn allebei actief op milieugebied. Soms werken ze daarin samen, bijvoorbeeld bij proeven om van de urine-ammoniak uit afvalwater ‘gele stroom’ te maken . Het is hoogtechnologisch werk, dat vraagt om goed opgeleide krachten. Van Hall: ‘Als hoogleraar heb ik geprobeerd het vuur in de hoofden van studenten aan te wakkeren en ze enthousiast te maken voor de waterschappen. Dan vertelde ik bijvoorbeeld dat ik die ochtend nog op de dijk bij Delfzijl had gestaan, negeneneenhalve meter boven NAP en dat we met elkaar gezorgd hadden voor die dijk.’ Maar dan nog. ‘Jonge mensen enthousiasmeren voor openbaar bestuur is een enorme opgave.’

Bij Hunze en Aa’s vonden ze er iets op. In 2010 werden vier studenten geselecteerd die op kosten van het waterschap nu land- en watermanagement en chemische technologie studeren. Voorwaarde is dat ze vier jaar bij het waterschap blijven werken. Van Hall: ‘Een waterschap is een doe-organisatie. Dat vinden mensen leuk. Alleen moet ik ze eerst binnen mijn gebouw lokken. Die gratis studies zijn een middel.’

TEKST > **ELLIS ELLENBROEK**

Alfred van Hall (Hattem, 1947) is sinds 2000 dijkgraaf van waterschap Hunze en Aa’s. Van 1969 tot 1973 studeerde hij rechten aan de RUG waar hij afstudeerde op het waterschapstelsel. Hij was tien jaar leraar op een meao, voor hij begon als secretaris van het waterschap Salland en doorgroeide in de waterschapswereld. Van Hall was van 1994 tot 2007 parttime hoogleraar waterstaats- en waterschapsrecht in Utrecht. Hij is ook literair actief, schreef vijf romans en twee dichtbundels.

Bert Middel (Groningen, 1952) is dijkgraaf van waterschap Noorderzijlvest sinds dit jaar. Hij studeerde sociologie aan de RUG van 1971 tot 1975. Hij was onder meer hoofd van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen van de RUG, lector aan de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden, Eerste en Tweede Kamerlid voor de PvdA en burgemeester van Drachten-Smallingerland (2005-2012). Middel is (mede-) auteur van zestien boeken over uiteenlopende onderwerpen, bijvoorbeeld politiek, welzijnsbeleid en volwasseneneducatie.

Energie oogsten in de sportschool

Veel energie gaat nodeloos verloren. Trillingsenergie bijvoorbeeld, veroorzaakt door druk op dansvloeren, snelwegen en loopbanden. Met zogenaamde piëzo-elektrische materialen is deze te oogsten, al is de methode bepaald nog niet probleemloos. Natuurkundige Beatriz Noheda wil voor de huidige generatie materialen een milieuvriendelijk en goedkoop alternatief ontwikkelen. Samen met haar onderzoeksgroep bij het Zernike Institute for Advanced Material (ZIAM) werkt ze daar hard aan.

STELLING > *'Dutch sambals are never hot, except when the*

‘Nu al produceren tegels van 50 x 50 centimeter zo’n vijf watt per voetstap.’

Het was een gimmick, maar wel een serieuze: de dansvloer in Watt, de Rotterdamse Sustainable Dance Club, die danspassen omzet in energie. ‘Daar begon het in 2008 mee, nu zie je dat soort vloeren onder meer op treinstations in Japan en in een aantal voetpaden in Toulouse,’ vertelt Beatriz Noheda, adjunct-hoogleraar functional nanomaterials. ‘Maar de piëzo-elektrische materialen waar die vloeren uit bestaan, bevatten lood. Dat is giftig en verhindert dus grootschalige toepassingen.’

Noheda werkt al sinds 2004 in Groningen aan piëzo-elektrische materialen. ‘Dat is bijvoorbeeld het spul waarmee de vonk van een gasaansteker ontstaat,’ legt Noheda uit. ‘Dit komt omdat het bij vervorming stroom produceert. Bij vervorming – bijvoorbeeld door druk – krijgen de kristallen waaruit het materiaal bestaat namelijk een positieve en negatieve kant, oftewel een dipool. Omgekeerd werkt het principe ook: met stroom kan je het materiaal doen vervormen. Dat laatste gebeurt bijvoorbeeld in luidsprekers, waar piëzo-elektrische elementen de membraan laten trillen die het geluid produceert.

Namaken

Er zijn vele toepassingsmogelijkheden, maar sinds enige tijd richt Noheda zich met ‘haar’ piëzo-elektrische materialen op het energie winnen uit trillingen, een van de nieuwe manieren van energieopwekking voor de toekomst. Ze wil materialen ontwikkelen die gemakkelijk op grote schaal toepasbaar, klein van oppervlakte en schoon voor het milieu zijn en bovendien goedkoop in productie. Noheda licht alvast een tip van de sluier op: ‘We weten dat loodhoudende materialen de beste eigenschappen hebben. De laatste tien jaar heb ik hard gewerkt om te leren waarom dat zo is. Nu wij dat eindelijk begrijpen, kan ik ze vermoedelijk namaken zonder lood.’

Noheda’s focus ligt op de relatie tussen de eigenschappen van het materiaal en de structuur op nanoschaal (een nanometer is een miljoenste millimeter). ‘We willen de structuur kunnen controleren.’ Ze maakt daarom dunne laagjes (films), van slechts een paar atomen dik, die de structuur aannemen van het substraat waarop de onderzoeker ze laat ‘groeien’. ‘Zo kun je een structuur opleggen aan het materiaal en die bestuderen.’

Ontdekking

Maar toen Noheda eerst een proef deed met lagen van enkele honderden atomen, omdat een dikke film eenvoudiger te bestuderen is, deed ze een ontdekking: Waar stukjes van die dikke film tegen elkaar aan groeiden, ontstond een soort muurtje. ‘We zagen dat er regelmatige patronen ontstonden, met muurtjes op vaste afstanden.’ Nader onderzoek wees uit dat de muur en de film verschillende eigenschappen hebben. ‘Het waren feitelijk verschillende materialen, ook al bestaan ze uit dezelfde atomen. De film is een isolator, de muurtjes zijn geleiders. En dat alleen maar vanwege het verschil in atomaire structuur.’

Noheda ontdekte bovendien dat er op de plaats waar de film de muur raakt, sterke spanning staat op het kristalrooster waar de atomen in zitten. En hoe hoger de spanning in het rooster is, hoe meer elektriciteit een piëzo-elektrisch materiaal kan produceren. Afgelopen najaar publiceerde zij een artikel over haar vondsten in het gezaghebbende tijdschrift *Nature Materials*. Noheda: ‘We kunnen dus de groei van de film en de muurtjes goed controleren. En we hebben ontdekt dat de eigenschappen van het materiaal los staan van het soort atomen die gebruikt worden.’

Industrie

Hoewel het gepubliceerde onderzoek met loodhoudend materiaal is gedaan, moet het mogelijk zijn het lood door een ander, niet-giftig element te vervangen. ‘Onze eerste kandidaat is barium.’ Als dat lukt, zal de industrie vervolgens een manier moeten vinden om op goedkope wijze grote oppervlakten te maken met zulke dunne films. Maar Noheda heeft daar alle vertrouwen in. En dan zijn de mogelijkheden enorm: ‘Er zijn al allerlei toepassingen bedacht. Bijvoorbeeld bij spanningssensoren in autobanden. De benodigde energie komt nu van batterijen. Ingewikkeld en duur. Piëzo-elektrisch materiaal kan via de trilling van de banden op de weg zo’n sensor voldoende stroom leveren.’ De bandenproducenten wachten alleen nog op loodvrije materialen.

En naast de energie-producerende dansvloeren kun je ook aan andere oppervlakken denken. ‘Neem de loopband in een sportschool. Die kan z’n eigen energie gaan produceren.’ Zou je ook stroom kunnen oogsten van de muur van een squashbaan? ‘Natuurlijk,’ lacht Noheda. ‘Sportscholen zijn een van de eerste kandidaten voor dit soort energieopwekking.’

Zij verwacht dat het oogsten van trillingsenergie net zo gewoon wordt als van zonne- of windenergie. Nu al produceren tegels van 50 x 50 centimeter zo’n vijf watt per voetstap. ‘Dat lijkt niet veel, maar de omzetting van trillingsenergie in stroom is wel 50 procent, dat is beter dan zonnepanelen.’ Bovendien, merkt Noheda op, kun je op veel grotere oppervlakten oogsten, omdat het systeem er onzichtbaar in wordt verwerkt. ‘Het onderzoek staat eigenlijk nog maar in de kinderschoenen. De komende vijf jaar gaan we laten zien wat er mogelijk is met loodvrije materialen.’

Beatriz Noheda (Spanje, 1968) promoveerde in 1996 aan de Universidad Autonoma van Madrid, waar zij ‘profesor asociado’ was tot 2000. Vervolgens werkte zij als onderzoeker aan het Brookhaven National Lab in New York en de VU in Amsterdam. In 2004 werd zij als Rosalind Franklin Fellow aan de RUG aangesteld tot adjunct-hoogleraar Functional Nanomaterials en ontving zij een Vidi-beurs van NWO. In maart 2012 werd zij benoemd tot ‘Fellow of the American Physical Society’. Haar onderzoek inspireerde de Aduarder alumnikring tot het financieren van de aanstelling van een promovendus voor haar onderzoek naar toepassingsmogelijkheden van piëzo-elektrische materialen.

TEKST > **RENÉ FRANSEN**
FOTO’S > **STIJNTJE DE OLDE**

Beethoven, The Beatles en Soldaat van Oranje

Je komt ze echt overal tegen, de musici van het Noord-Nederlands Orkest (NNO). In de Oosterpoort, maar ook op andere podia, zowel binnen als in de buitenlucht. De 150-jarige begon het seizoen feestelijk. Met een daverend jubileumconcert op de Ossenmarkt.

‘Eigenlijk is het heel bijzonder dat we in het Noorden zo’n groot symfonieorkest hebben,’ zegt **Ingeborg Walinga** (47), directeur van het het oudste symfonieorkest van Nederland. ‘Dit jaar vieren we ons 150-jarige bestaan. We kunnen dus bogen op een rijke historie.’ Hoewel het in 1862 opgerichte Orchest der Vereeniging De Harmonie, nu NNO, in de loop der jaren sterk veranderd is, blijft het er draaien om de klassieke muziek. ‘We doen er tegenwoordig veel omheen en naast, maar die prachtige symfonische muziek blijft natuurlijk onze core business.’

Zelf komt ze uit de wereld van de beeldende kunst. Walinga studeerde Kunstgeschiedenis in Groningen en Amsterdam en werkte achtereenvolgens in Arnhem, Amsterdam en Groningen. Ze leerde omgaan met overheden en het bedrijfsleven en had veel contact met het publiek. ‘Met die ervaring ben ik vorig jaar overgestapt naar deze baan. Een orkest is als een voetbalteam: je werkt met specialisten, maar je doet het samen. Je hebt regels nodig, anders speel je niet hetzelfde stuk en tegelijkertijd moet je individueel excelleren. Dat maakt spelen in een orkest een spannende aangelegenheid.’

Wendbaar

Het orkest zelf wordt als gevolg van de bezuinigingen teruggebracht tot een kernbezetting, aangevuld met freelancers die meespelen als een grotere bezetting nodig is. ‘We werken ook samen met verschillende koren. Het is ongelooflijk hoeveel goede zangers we in het Noorden hebben. Die geven we graag een podium.’ Het orkest koos zelf Stefan Asbury uit als chef-dirigent. We houden elk jaar een dirigentenenquête onder het orkest, omdat het belangrijk is dat er een klik is. Ook op de keuze van losse dirigenten heeft het orkest invloed.’

Het NNO is een ander orkest dan vroeger. Dat komt door de veranderende wensen van het publiek, maar ook door de subsidie-eisen. Walinga: ‘Mensen willen tegenwoordig iets beleven. Sommigen genieten in stilte en concentratie van een concert, anderen willen graag meezingen en klappen. Het publiek is divers: behalve voor ons trouwe publiek spelen we voor kinderen en scholieren en liefhebbers van de cross-overconcerten.’

Soldaat van Oranje

‘Het mengen van verschillende stijlen, de cross-over, is heel populair. Vijf jaar geleden zijn we daar serieus mee begonnen, eerst met symfonische bewerkingen van Pink Floyd en later van Queen. Sinds vorig jaar staan The Beatles op het programma. Je kunt je voorstellen dat de musici daar wel eerst moeite mee hadden. Inmiddels horen deze concerten er helemaal bij.’

Dit jaar is Soldaat van Oranje er bijgekomen: een symfonische bewerking van de musicalmuziek waarmee het NNO – samen met solisten uit de musical – in november Noord-Nederland doortrekt. Ook staan er weer gratis openluchtconcerten op het programma. Walinga: ‘Vorig jaar kwamen er 5000 mensen naar het concert in Blauwestad. Waanzinnig!’

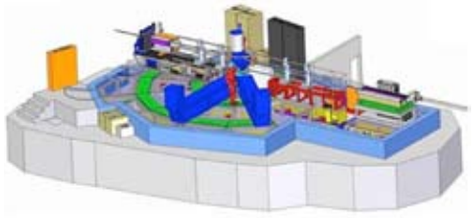
> www.nno.nl

TEKST > **MARJAN BROUWERS** FOTO’S > **NNO**

Brussel ondersteunt Rosalind Franklin programma

Al enkele jaren heeft de RUG succes met haar Rosalind Franklin programma, waarmee talentvolle vrouwen worden aangetrokken voor belangrijke wetenschappelijke tenure-track posities. De aanvraag bij het Marie Curie Cofund, onderdeel van het Zevende Kader-Programma voor Onderzoek, om de volgende ronde van het programma uit te breiden van 10 miljoen naar 16,7 miljoen euro is gehonoreerd. De extra kosten van deze uitbreiding zullen door 'Brussel' worden vergoed.

Innovatieve neutronenmicroscoop

LARMOR neutron microscope by Nick Webb, ISIS

Aan de TU Delft, de RUG en de TU Eindhoven is een gezamenlijke NWO-groot-subsidie van 2,3 miljoen euro toegekend voor het bouwen van de bijzondere neutronenmicroscoop LARMOR. Een dergelijke microscoop kan in materialen inzoomen tot op het niveau van individuele atomen. Daarmee kunnen onderzoekers precies zien wat er op atomaire schaal gebeurt in een materiaal en zo bijvoorbeeld nieuwe high-tech materialen ontwikkelen. De microscoop krijgt een plaats in het neutronenlaboratorium ISIS in Engeland. Vanuit Groningen neemt de onderzoeksgroep Solid State Materials for Electronics onder leiding van Thom Palstra deel aan het project.

FOTO ELMER SPAARGAREN

Alumnus van het Jaar

'Ik vind het dapper van de jury om deze titel te verlenen aan een bankier! Alleen in reclamemakers heeft de Nederlandse bevolking nóg minder vertrouwen…', zei Alumnus van het Jaar Matthijs Bierman in zijn dankrede. Tijdens de opening van het Academische Jaar op 3 september jl. nam de directeur van Triodos Bank Nederland zijn award in ontvangst uit handen van rector magnificus Elmer Sterken. De award is een beeld van de Groningse beeldhouwer Jan Steen. Biermans rede is na te lezen en te bekijken op www.rug.nl/alumni/alumnusvanhetjaar

Vertrouwen

Alumnus van het Jaar 2012, Matthijs Bierman (directeur van Triodos Bank Nederland) vroeg zich onlangs hardop af hoe het kan dat mensen hun geld in bewaring geven aan bankiers, zonder dat ze precies weten wat er met dit geld wordt gedaan. Gever en ontvanger moeten elkaar toch kunnen vertrouwen? Dit kan alleen als de ontvanger zich als een goede rentmeester gedraagt, geloofwaardig is en goede terugkoppeling geeft over wat met het geld van de gever gebeurt. Wat voor een bank geldt, gaat evenzeer op voor het Ubbo Emmius Fonds.

Als u als alumnus via het Ubbo Emmius Fonds geld geeft aan onderzoeksprojecten van de RUG, doet u dat omdat u er op vertrouwt dat onze wetenschappers uw geld inzetten om grote raadsels op te lossen. Zoals bijvoorbeeld de genetische oorzaken van Alzheimer en COPD. Al kunnen we u niet garanderen dat onze wetenschappers de sleutels tot het voorkómen van dergelijke ziektes weten te vinden, moet u er zeker van zijn dat zij alles dat binnen hun vermogen lag hebben ingezet. Wat kunnen we doen om u dit vertrouwen te geven?
Dat vertrouwen te voet komt en te paard gaat, hebben veel goede doelen fondsen, maar ook gerenommeerde merken in de afgelopen tijd ervaren. Denk aan de bijna 170 jaar oude Londense krant *News of the World*, die werd opgedoekt na afluisterschandalen en het betalen van politieagenten voor informatie.

Met de Alumnikringen van het Ubbo Emmius Fonds worden wetenschapper en alumni-donateur voor een langere periode met elkaar in contact gebracht. Tweemaal per jaar rapporteert de wetenschapper aan de leden van de kring over de voortgang van het onderzoek dat door alumni wordt gefinancierd. De wetenschapper legt verantwoording af over inzet van middelen en bereikte resultaten en is hiermee feitelijk de spil van de kring. Er is veel ruimte voor vragen van donateurs. Zo ontstaat er een sterke en unieke band tussen alumni, wetenschapper en onderzoek. Tijdens de bijeenkomsten van de kring worden ook andere wetenschappers en onderzoeksprojecten in contact gebracht met de leden van de kring. Zo hopen we inzicht te geven in waar uw universiteit voor staat, hoe onderzoeken worden uitgevoerd en wat de resultaten zijn.

Uw vertrouwen is onze topprioriteit!

Tienke Koning
directeur Ubbo Emmius Fonds

Strindberg in Transition Symposium en tentoonstelling

Ter gelegenheid van het 'Strindbergjaar 2012' organiseert de afdeling Scandinavische Talen en Culturen van de RUG in samenwerking met het Groninger Museum een Strindberg-symposium op **dinsdag 11 december 2012**.
De bekende Zweedse auteur August Strindberg (1849-1912) wordt dit jaar niet alleen in Zweden, maar ook internationaal geëerd. Het centrale thema van het symposium is 'Strindberg in Transition'. Veelzijdig en groot romanschrijver, dramaturg, kunstenaar, fotograaf, opiniemaker en vrouwenhater. Het beeld van Strindberg als vrouwenhater overheerst nog steeds, maar is dat terecht? En over welke Strindberg gaat het anno 2012?
Sprekers zijn: Erik Höök (Stockholm), Margaretha Fahlgren (Uppsala), Ann-Sofie Lönngren (Uppsala), Ester Jiresch (Groningen). Voorafgaand aan het middagprogramma is er een workshop waarin studenten uit Gent en Groningen hun visie op Strindberg presenteren.
Het symposium sluit aan bij de tentoonstelling *Nordic Art – The Modern Breakthrough*, die van **9 december 2012 tot 5 mei 2013** in het museum te zien is. Op het programma staat daarom tevens een rondleiding door het museum waar naast schilderijen van Strindberg een keur aan 19e en 20ste eeuwse Scandinavische kunstenaars hangen. Informatie: p.broomans@rug.nl

Strindberg, portret door John Lundgren 1891 (Strindbergmuseet)

Strindberg, Night of Jealousy / Svartsjukans natt, 1893 (Strindbergsmuseet)

Alumnus van het Jaar 2013

Ook in 2013 zal er een award worden uitgereikt aan de Alumnus van het Jaar. De prijs is zowel een uiting van waardering als van aanmoediging. Om een in aanmerking te komen voor de titel Alumnus van het Jaar moet de oud-student(e):
- Een bijzondere bijdrage hebben geleverd aan de maatschappij, de wetenschap, sport of cultuur;
- Een inspiratiebron zijn voor anderen;
- Én gelden als een verdere belofte voor de toekomst.

Heeft u suggesties? Laat het ons weten: via y.m.jordens-streng@rug.nl of tel. 050-363 4684.
www.rug.nl/alumni/alumnusvanhetjaar

VESTING
Op de valreep: **zaterdag 13 oktober** vindt er weer een VESTING Alumni Activiteit plaats voor oud-studenten econometrie. Plaats van samenkomst is 'De Bierfabriek' in Amsterdam. De bijeenkomst begint om ongeveer 16.00 uur.
Voor meer informatie: www.vestingalumni.nl.

ALUMNIVERENIGING GESCHIEDENIS
Op **zaterdag 24 november** vindt de jaarlijkse alumnidag van Alumnivereniging geschiedenis plaats te Amsterdam. Houdt uw e-mail en de website en facebookpagina van de vereniging in de gaten voor het programma: www.rug.nl/let/alumniverenigingGeschiedenis / www.facebook.com/AlumniverenigingGeschiedenisRUG

ALUMNI INFORMATICA
De RUG heeft geen aparte alumnivereniging voor de studierichting informatica. Studievereniging Cover wil hier verandering inbrengen en heeft een speciale LinkedIn-groep opgericht. Wilt u in contact blijven met mede-alumni? Meldt u dan aan bij www.linkd.in/InfAlumni.

Lustrum T.M.F.V. Archigenes

De opleiding Tandheelkunde bestaat 65 jaar en studievereniging T.M.F.V. Archigenes 10 jaar! Ter ere daarvan vinden van **14 t/m 21 december** een groot aantal lustrumactiviteiten plaats. Op **15 december** wordt de alumnidag gehouden met onder meer de uitreiking van het jubileumboek over 65 jaar tandheelkunde in Groningen. Het lustrum sluit af op vrijdag **21 december** met een symposium, een diner en een galafeest. Voor meer informatie en inschrijven zie de website van T.M.F.V. Archigenes: **www.archigenes.nl**.

Resultaten Ubbo Emmius Fonds

> Van 14 mei t/m 7 juni werd gebeld voor fondsenwerving voor de Junior Scientific Masterclass en de Topmaster Medical and Pharmaceutical Drug Innovation. Er werd € 17.324 opgehaald door de studenten van de **Alumnidesk**. Dit najaar gaat de Alumnidesk opnieuw bellen. Indien u niet gebeld wilt worden, kunt u dat doorgeven via www.rug.nl/alumni/BelMeNiet.

> Het **Arctic Centre** van de RUG heeft uit de opbrengsten van een eerdere campagne superkleine datarecorders kunnen aanschaffen, die nu aan de poten van twintig noordse sternen van de noordpool naar de zuidpool vliegen. De recorders verzamelen informatie over hoe bijvoorbeeld de vogels hun trekroute aanpassen nu de poolgebieden sneller opwarmen dan de rest van de aarde. Voor dit project zoeken de onderzoekers nog aanvullende steun. Eerder kon het Arctic Centre al tien wildlife fotocamera's aanschaffen, waarmee onder meer activiteiten rond nestlocaties op Spitsbergen vastgelegd worden.

> Dankzij steun van de Rabobank en enkele particuliere en institutionele fondsen kon van 12 tot 21 juni jl. een **'Summer Academy Biotechnology and Society in Africa'** plaatsvinden met als doel om Afrikaanse wet- en regelgevers te helpen bij het opstellen van regelingen op het gebied van bioveiligheid. De aanpak van wet- en regelgeving is een belangrijke voorwaarde voor land- en tuinbouwverbeteringen in Afrika. Vijftien deelnemers uit zeven verschillende landen deden mee aan de opleiding.

> In september vond **'The 3rd ASEM Rectors' Conference'** plaats. Na Berlijn en Seoul was het de beurt aan Groningen om deze conferentie voor rectoren en andere universitaire bestuurders uit Europa en Azië te organiseren. Gasunie en Springer Media werden bereid gevonden de bijeenkomst te steunen met respectievelijk € 20.000 en € 7.000.

> De Shell Upstream divisie heeft € 20.000 toegezegd voor het **isotopenonderzoek** van prof.dr. Harro Meijer. Met deze extra financiële middelen wordt het mogelijk een groot aantal watermonsters te onderzoeken uit de diepzee en zo een beter inzicht te krijgen in de koolstofhuishouding in de oceanen.

Internationale CASE-Award voor Alumnikringen

Voor het tweede opeenvolgende jaar heeft de afdeling Alumnirelaties & Fondswerving/Ubbo Emmius Fonds een prestigieuze internationale prijs ontvangen. Aan haar concept van de alumnikringen heeft de Council for Advancement and Support of Education (CASE) een Bronze Award toegekend. CASE wordt gezien als de belangrijkste organisatie van professionals in de wereld die zich bezighouden met alumnibeleid, communicatie, marketing en fondsenwerving in het hoger onderwijs. De feestelijke uitreiking was donderdag 30 augustus op het Europese CASE-congres in Birmingham.

Het principe van de alumnikring werd voor het eerst toegepast door de Gooische Groningers: enkele betrokken alumni, waaronder bestuursleden van het Ubbo Emmius Fonds, vragen studievrienden lid te worden van de kring en bij te dragen aan een bijzonder project of onderzoek van de RUG. Deze nieuwe kringleden nodigen op hun beurt weer andere oud-studenten uit, zodat de kring steeds groter wordt. Het concept van de kringen kreeg de Bronze Award in de categorie Principal, Major and Special Giving Programs. Vorig jaar ontving A&F/UEF een Silver Award voor het Album Amicorum, het afstudeergeschenk van de RUG. Daarmee was de RUG de eerste instelling op het Europese vasteland die door CASE werd onderscheiden.

Summer Academy Biotechnology and Society in Africa

AOG School of Management Bestuurlijk Leiderschap

Bezuinigingen. Duurzaamheid. Krimp. Vergrijzing. Ontgroening. De omgevingsfactoren in het maatschappelijke speelveld zijn zo talrijk en complex, dat nauwe samenwerking noodzaak is. Dit was waarop Sigrid Hoekstra (42), directeur bij WoonFriesland, zich tijdens haar masterstudie bij AOG School of Management concentreerde.

Wie het indrukwekkende CV van Sigrid Hoekstra doorloopt, zal het moeilijk vinden om haar in een hokje te plaatsen. Ze deed HEAO commerciële economie, maar ook sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. In haar banen en vervolgstudies eenzelfde beeld. Ze combineerde er strategie met uitvoering, maar ook publiek met privaat. 'Klopt allemaal,' glimlacht Hoekstra. 'Ik ben inderdaad niet onder één noemer te vangen. Maar er zit wel een rode draad in wat ik doe, hoor,' klinkt het bijna verontschuldigend.

'In al mijn functies zijn zowel financiële als menselijke aspecten belangrijk geweest. Hard en zacht combineer ik graag. En dat begon inderdaad al bij mijn studiekeuze. Ik wil graag meerdimensionaal sturen, niet alleen op geld.'

Vanuit haar studie sociologie werkte de geboren Friezin aan een scriptie voor woningcorporatie Gruno, waar ze als teamleider jongerenhuisvestiging ook haar eerste baan vond. 'Een veelzijdige functie. Ik voerde overlastgesprekken met bewoners, maar gaf tegelijkertijd toen ook al leiding. En dat heb ik verder kunnen ontwikkelen.'

Bij de Rijksgebouwendienst, een volgende werkgever, nam de carrière van Hoekstra een enorme vlucht. Ze was er achtereenvolgens regionaal accountmanager, hoofd accountmanagement en werd er, op 30-jarige leeftijd, adjunct-directeur. Wie hieruit de conclusie trekt dat snel carrière maken voor Hoekstra een doel op zich was, heeft het mis. 'Het waren kansen die ik aangeboden kreeg, die op mijn pad kwamen. Maar ik ben wel zo gretig en nieuwsgierig dat ik ze allemaal wilde grijpen.' Toch verbaasde Hoekstra zichzelf geregeld, zoals toen ze als jonge dertiger commissaris werd bij Nijestee, de organisatie waarin haar eerste werkgever Gruno was opgegaan.

Ketennetwerking

Ondertussen was ze bij de Informatie Beheer Groep (inmiddels DUO geheten) aan de slag gegaan als manager personeel en organisatie. Ze stond aan de lat van een forse reorganisatie- en bezuinigingsoperatie en dacht ook mee over het betreden van nieuwe markten. Strategische vraagstukken, dus.

'De leergang Strategisch Leiderschap heeft me daarbij zeker geholpen,' gaat Hoekstra verder. 'Want je leert op een meervoudig abstractieniveau naar je eigen afdeling, organisatie en context te kijken. Over de dagelijkse problematiek heen, met het vizier op de toekomst.'

STELLING > *'Advies wordt vaak gevraagd als men het antwoord al lang weet, maar*

Hoekstra had de smaak te pakken en begon bij AOG School of Management met Bestuurlijk Leiderschap, een vervolgstudie. ‘Het bestuur kwam steeds dichter bij me. En bovendien kon ik het heel goed vinden met kerndocent Philip Wagner, die me erg inspireert. En niet alleen hij, trouwens. Wat ik ook mooi vind aan AOG School of Management is de leuke mensen die je ontmoet uit andere branches. Ongelooflijk leerzaam.’

‘Ik wil graag meer-dimensionaal sturen, niet alleen op geld’

Na deze opleiding stapte Hoekstra over naar Woon-Friesland, de grootste corporatie van Friesland, met zo’n 22.000 woningen verspreid over de provincie. Door haar grote nieuwsgierigheid kreeg ze eigenlijk al meteen weer een opleidingsbehoefte. Toch wist Hoekstra zich een jaar te beheersen voordat ze aan de afronding van het intensieve Flexibele Mastertraject begon, met als afstudeeronderwerp ‘ketennetwerking’, een term die wat uitleg nodig heeft. ‘Het heeft te maken met dieperliggende motieven onder samenwerking. Hoe ga je om met complexe samenwerkingsvormen? Ketennetwerking is een dynamische samenwerkingsvorm, die per issue kan veranderen. Dit is erg actueel bij maatschappelijke en multidisciplinaire organisaties, zoals een woningcorporatie. De stakeholdersarena verschilt immers per situatie. Maar het uitgangspunt is altijd de klant, ook al ligt er misschien een economische reden aan ten grondslag. Maatschappelijke organisaties binnen Wonen, Welzijn en Zorg moeten daarom meer samenwerken en niet vanuit ieders eigen keten denken en handelen. Zo kunnen we de klant beter, anders en vernieuwender bedienen. En zo verspillen we niet te veel geld aan processen; want daar heeft de klant niks aan.’

Hoekstra geeft een praktijkvoorbeeld. ‘Kijk, op een gezin met meerdere problemen komen ook meerdere instanties af. En dat is juist voor zo’n gezin niet goed. Het is verwarrend, minder persoonlijk en lastig. De problematiek wordt dan onvoldoende vanuit de integraliteit bekeken. Dus spreken we als instanties onderling af wie de lead neemt. We willen samenwerken op een manier waar de cliënt beter van wordt.’

Vanuit vertrouwen

De praktijk van ketennetwerking is natuurlijk weerbarstiger dan de theorie, beaamt Hoekstra. ‘Want het is dus zo dat je niet alleen in je eigen organisatie dingen anders moet inrichten. Ook je partners moeten dat doen, anders werkt het niet optimaal. En dat is lastig, omdat het nogal wat vertrouwen over en weer vergt. Organisaties gaan vaak direct met elkaar om tafel zitten om een contract te bespreken. Dat creëert afstand. Beter is het eerst nauw contact te hebben. Dat contract wordt vervolgens veel makkelijker. Begin dus met de psychologische kant, zodat je kunt handelen vanuit vertrouwen. Niet vanuit regeltjes en afspraken.’

Dat deze manier van samenwerken belangrijker wordt, is volgens Hoekstra klip en klaar. Gevraagd naar de ontwikkelingen op langere termijn, komt ze met een inspirerend maar complex verhaal. ‘We hebben er nu al mee te maken dat de kosten omlaag moeten. Elke cent die we minder uitgeven, kunnen we in de maatschappij steken. Maar lean en mean worden is één. Daarnaast moeten we vooral beter onderzoeken hoe we met moderne middelen de klant verder kunnen helpen. En ook hoe we dan met stakeholders beter kunnen samenwerken. Dit alles is nodig, omdat er simpelweg minder geld beschikbaar is. In de bouwsector verwacht ik majeure veranderingen. Het ouderwetse bouwen kunnen we qua kosten amper nog dragen. Dan denk ik aan duurzaamheid, maar ook aan flexibele bouw. “Bouw even wat bij, joh”, horen we een enkele gemeente nog wel eens zeggen. “Dan komen de mensen wel.” Maar dat is niet meer zo. En dat zal zeker ook niet meer zo worden. Je bouwt iets voor een periode van vijftig jaar, niet voor de tijd dat een wethouder er zit. Het wordt belangrijk bestaande bouw te transformeren. Want woonwensen veranderen. Bijvoorbeeld door krimp, vergrijzing, ontgroening, duurzaamheidseisen en veranderingen in woon-werksituaties.’

Klantbelang

Onherroepelijk verandert hierdoor ook de rol van de corporatie, meent Hoekstra. ‘De corporatie van de toekomst plaatst bewoners in een hoofdrol, maakt dingen mogelijk en stimuleert eigenaarschap. Corporaties hebben ook een belangrijke functie in het duurzamer maken van de samenleving. Niet alleen in de bouw zelf, maar ook in de manier waarop beslissingen worden gemaakt.’

En zo komen we vlak voor het einde van het interview nog op een pijnlijk punt. Want juist dat conflict tussen korte en lange termijn denken, is fnuikend. Het is een subtiele verwijzing naar de derivatenkwestie, waarin de corporatie Vestia enkele miljarden euro’s verkwanselde.

‘Bestuurders die op deze wijze omgaan met geld van de huurders moeten zich schamen. En natuurlijk treft het ook de goede bestuurders: het is niet goed voor het imago van de corporatiewereld. Ik ben er echter van overtuigd, dat het overgrote deel van de corporaties, waaronder die van ons, hardwerkende en betrokken medewerkers heeft die er alles aan doen om het zo goed mogelijk te doen voor onze bewoners.’

Hoekstra besluit het verhaal gelukkig weer met een lach. ‘Ik word oprecht blij wanneer ik de resultaten zie. We zijn écht op de goede weg, De klanttevredenheid is goed, de kosten dalen en we verduurzamen onze woningen om betaalbare woonlasten voor onze huurders te houden Dat is toch schitterend?’

Agenda

AOG school of management

STARTDATA

10 oktober 2012
HR-Strateeg

10 oktober 2012
Kopstudie MBA

17 oktober 2012
Master of Science Groningen

29 oktober 2012
Organisatie, zingeving en ethiek

1 november 2012
Strategisch Beleidsadvies

13 november 2012
Talent en Organisatie-ontwikkeling

14 november 2012
Strategisch Leiderschap

15 november 2012
Klantstrateeg

15 november 2012
Merkmanagement

19 november 2012
Business Development en Innovatie

29 november 2012
Bestuurlijk Leiderschap

KIJK VOOR MEER INFORMATIE OP:
> www.www.aog.nl

TEKST > **TOM RUSTEBIEL**
FOTO > **ELMER SPAARGAREN**

Academie-portretten

Aanwinsten

Sinds haar stichting in 1614 heeft de Groningse universiteit de traditie dat het portret van hoogleraren wordt aangeboden aan de alma mater.

S. Goorhuis-Brouwer
Spraak- en taalstoornissen bij kinderen (1999-heden)
door Jannes Kleiker

J. Oosterhaven
Ruimtelijke economie (1990-2010)
door Jacqueline Kazemier

Inlichtingen over schenking van portretten: emeritus hoogleraar Geert Boering, gtboering@hetnet.nl, of directeur Universiteitsmuseum Rolf ter Sluis, r.ter.sluis@rug.nl. Meer afbeeldingen op www.rug.nl/museum.

Oraties

Tenzij anders vermeld beginnen oraties om 16.15 uur. Meer informatie: Monique Peperkamp, tel. (050) 363 5290, m.a.s.peperkamp@rug.nl of raadpleeg de universitaire agenda op www.rug.nl. Wijzigingen en omissies voorbehouden.

WISKUNDE EN NATUURWETENSCHAPPEN

16 oktober 2012
prof.dr.ir. M. (Marco) Aiello
Distributed systems

16 oktober 2012
prof.dr. A. (Andreas) Herrmann
Polymeerchemie

30 oktober 2012
prof.dr. C. (Cornelis) de Graaf
Theoretische chemie van magnetische systemen

WIJSBEGEERTE

23 oktober 2012
prof.dr. B.P. (Barteld) Kooi
Logica en argumentatietheorie

27 november 2012
prof.dr. P. (Pauline) Kleingeld
Ethiek en haar geschiedenis

ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE

30 oktober 2012
prof.dr. D.L.M. (Dries) Faems
Innovatie organisatie

11 december 2012
prof.dr. H.J. (Herman) de Jong
Economische geschiedenis

11 december 2012
prof.dr. J.P. (Paul) Elhorst
Regionale economie

MEDISCHE WETENSCHAPPEN

6 november 2012
prof.dr. A.L.W. (Anke) Huckriede
Vaccinologie

6 november 2012
prof.dr. J.J. (Jeroen) Kolkman
Maag-, darm- en leverziekten

4 december 2012
prof.dr. M.A.J. (Maria) de Koning-Tijssen
Neurologische bewegingsstoornissen

4 december 2012
prof.dr. P.H. (Philip) Elsinga
Radiochemie

RUIMTELIJKE WETENSCHAPPEN

13 november 2012
prof.dr. C.H. (Clara) Mulder
Demografie en ruimte

13 november 2012
prof.dr. A.E. (Agnes) van den Berg
Beleving en waardering van natuur en landschap

LETTEREN

20 november 2012
prof.dr. Y.B. (Yme) Kuiper
Historische buitenplaatsen en landgoederen

20 november 2012
prof.dr. C.J.M. (Carel) Jansen
Communicatie- en informatiewetenschappen

Colofon

27e jaargang
3e nummer/oktober 2012
ISSN 0921-1721

Broerstraat 5 is een gratis kwartaalmagazine voor alle afgestudeerden en gepromoveerden van de Rijksuniversiteit Groningen, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen. *Broerstraat 5* wil ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten!

Redactieadres
Redactie Broerstraat 5
Postbus 72
9700 AB Groningen
Telefoon (050) 363 52 36
redactieB5@rug.nl

Internet
www.rug.nl/broerstraat5

Volg de RUG op

Redactie
Fenneke Colstee–Wieringa
Gert Gritter
Yvonne Jordens-Streng
Josca Westerhof
Bert Wolfkamp

Hoofdredactie
Fenneke Colstee-Wieringa

Ontwerp en lay-out
In Ontwerp, Assen

Druk
Habo DaCosta, Vianen
Oplage 70.000

Adreswijzigingen
De RUG hecht veel waarde aan contact met oud-studenten. Conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om. Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, dan kunt u zich wenden tot:

Alumnirelaties RUG
Rijksuniversiteit Groningen
Postbus 72
9700 AB Groningen
Telefoon (050) 363 30 61
alumni@rug.nl

Varia

Over-levende Noordpool

Het Willem Barentsz Poolinstituut zit in de finale van de Academische Jaarprijs met het project 'Wildernis in beweging. Over-levende Noordpool'. De prijs van 100.000 euro wil het instituut gaan gebruiken om de wetenschappelijke expeditie SEES.nl uit te bouwen tot een media event. SEES.nl laat zien hoe Nederlandse onderzoekers in het poolgebied veranderingen vastleggen en verklaren. Door op de expeditieboot naast wetenschappers ook studenten, fotografen, kunstenaars en journalisten mee te nemen wil SEES.nl onder een breed publiek het beeld verspreiden van de indrukwekkende leegte, pracht en kwetsbaarheid van de Noordpool.

Meer lezen of steun geven? Zie www.sees.nl

rijksuniversiteit groningen / universiteitsmuseum

Gestrand!

Het skelet van Doortje de vinvis

Van 23 november 2012 – mei 2013

Jarenlang lag het skelet in een fietsenkelder te verstoffen, tot het als 'Doortje de vinvis' nationale bekendheid verwierf. Nu in ere hersteld!
Een tentoonstelling over: de geschiedenis van Doortje, onderzoek van het Arctisch Centrum naar de walvisvaart in de 17e en 18e eeuw bij Spitsbergen en – met een foto-expositie – de bevolking van Groenland.

Universiteitsmuseum
Oude Kijk in 't Jatstraat 7a
Groningen
www.rug.nl/museum

Openingstijden
di t/m zo van 13.00-17.00 uur
niet op feestdagen

www.rug.nl

Like us on facebook!
www.facebook.com/universiteitswinkel

rijksuniversiteit groningen

Universiteitswinkel

Cadeautje?

Fraaie stropdas, voorzien van logo in ton sur ton. Leverbaar in donkerblauw, rood, grijs of cyaan.
Van € 16,95 voor € 9,95

Vrachtauto in de huisstijl van de RUG.
Ook leuk voor kinderen!
Van € 16,95 voor € 9,95

Laserpointer met usb-functie.
Onmisbaar tijdens vergaderingen, presentaties en colleges.
Van € 19,95 voor € 12,95

Bestel via onze webshop: www.rug.nl/winkel

Universiteitswinkel
Oude Kijk in 't Jatstraat 39
www.rug.nl/winkel

Bestellen
T (050) 363 27 00
F (050) 363 72 00
E universiteitswinkel@rug.nl

www.rug.nl/winkel

Najaars arrangement in het 3-sterren University Hotel

3-daags weekendarrangement

1 x ontvangst met koffie/thee en lekkernij
2 x overnachting
2 x ontbijt

€ 64,50 p.p.

(op basis van een tweepersoonskamer, toeslag éénpersoonskamer € 15,00 per nacht)

Voor onder andere familieleden van studenten en alumni.
Voor meer informatie en reserveringen: www.rug.nl/hotel

University Hotel Groningen
Kleine Kromme Elleboog 7-b
9712 BS Groningen
050 - 311 34 24
www.rug.nl/hotel

De een staat met kwast en hamer op de steiger. De ander helpt mensen revalideren na een beroerte. Allebei haalden ze een bul godsdienst-wetenschap.

LUCY AUDRETSCH (41)

STUDIE > godsdienstwetenschap van 1992 - 1997
WERK > klussenbedrijf met partner www.degroeneaa.nl en eigen praktijk www.levensritme.info
HUIS > voormalig vakantiehuisje in Schipborg, met woonwagen erbij
HUISHOUDEN > met Jits Hartsuijker (59)
INKOMEN > omzet ca. 3300 euro per maand

'Ik was met zingevingsvraagstukken bezig. Filosofie, boeddhisme, yoga, ik vond alles interessant. Ik zocht naar de waarheid. Op een bepaald moment meende ik die bij godsdienstwetenschap wel te kunnen vinden. Ik heb genoten van de studie, leerde er logica en analyseren. Ik leerde ook dat dé waarheid niet bestaat. Ik was drie jaar docent maatschappijleer op het Zernikecollege in Haren. Toen ben ik vier maanden op reis geweest door Portugal, met mijn toenmalige vriend en een ezel. Zo'n voettocht was altijd al een fantasie. Een verslaving aan stilte heb ik er aan overgehouden. Het klusbedrijf dat ik nu heb met mijn huidige man, zijn we in 2010 gestart. Hij was interim-manager in de zorg en burned-out geraakt. Ik werkte na Portugal bij Exodus, opvanghuis voor ex-gedetineerden, maar niet met passie. We begonnen eerst een webshop met ekologische producten. Geen succes. Afwegen, inpakken, kijken of spullen over datum waren, mijn man werd er simpel van. En we hadden ook geen klanten. Nu klussen we elke dag samen. Schilderen, tuinieren, bouwen, steeds zo duurzaam en ekologische mogelijk. Zelfstandig en met mijn eigen handen werken blijkt echt iets voor mij. Mijn man heeft gouden handen, ik ben nauwkeuriger. Hij is van de grote lijnen, ik van de details. We zitten ook in een netwerk met andere bouwvakkers die duurzaam werken. Ik ben altijd cursussen blijven volgen. Yoga, tantra, lichaamsgerichte therapie. Ik heb besloten dat ik genoeg bagage heb om basiscursussen te geven. Daarvoor heb ik een eigen praktijk, Levensritme. Ik begin rustig. Vorig jaar heb ik ontspanning en meditatie gegeven in mijn dorp; en ik ben gevraagd voor een introductie zenmeditatie in De Poort, centrum voor spiritualiteit in Groningen. Ik organiseer ook een zen-kloosterweekend. Benieuwd of het aanspreekt wat ik te vertellen en door te geven heb. Het zou leuk zijn mensen ook individueel te begeleiden, maar er is nog niemand op mijn pad gekomen.'

YFKE NAWIJN (40)

STUDIE > godsdienstwetenschap van 1994 – 1998
WERK > verpleegkundige in revalidatiecentrum De Vogellanden in Zwolle; verschillende nevenfuncties, o.m. lid commissie Ethiek CNV
HUIS > rijtjeshuis in Zwolle-Zuid
HUISHOUDEN > single
INKOMEN > 2504 euro bruto per maand exclusief onregelmatigheidstoeslagen (o.b.v. 32 uur p.w.)

'Mijn vader was predikant. Hoe vaak ik niet gehoord heb: "Ga je nou ook theologie studeren?" Dat vond ik zó stom. Dat zegt nooit iemand als je vader of moeder ambtenaar is. Maar uiteindelijke kriebelde het toch bij mij. Ik was klaar met hbo-verpleegkunde. De arbeidsmarkt was niet florissant en ik vond het leuk om te studeren. Het kón ook nog. Ik kreeg nog drie jaar studiefinanciering en had een weekendbaan in de thuiszorg. Ik deed ethiek als hoofdvak. Ik zag een duidelijke link met de gezondheidszorg die immers bol staat van de ethische vraagstukken. Toch was het lastig mijn studie naar een baan te vertalen. Ik verzond een paar open sollicitaties, maar dat werd niks. Ik ben gewoon verpleegkundige geworden. Eerst op revalidatiecentrum Beatrixoord in Haren, een paar jaar later hier in Zwolle. In de Vogellanden werk ik met patiënten met een neurologische aandoening, meestal wat jongere mensen met een beroerte of een dwarslaesie. Die moeten alles weer leren. Ik ben altijd op zoek geweest naar dingen om erbij te doen. Ik kwam bij de CNV terecht. CNV Verzorging en Verpleging vroeg namelijk leden voor de commissie Ethiek. Ik schrijf columns voor de website en zit in het landelijke Platform Moreel Beraad. We willen graag dat collega's in gesprek gaan over ethische dilemma's. We hebben het bijvoorbeeld over behandelingsbeslissingen of of je mensen aan moet spreken op hun snoep- en rookgedrag. Voor mijn nevenactiviteiten krijg ik vakbondsverlof, geen geld. De gezondheidszorg hè, daar wordt alleen bezuinigd. Misschien ben ik er zelf ook niet fel genoeg op. Heel concrete toekomstdromen heb ik niet. Een beleids- of onderzoeksfunctie misschien, op academisch niveau. Al ben ik geen manager. Ik vind eigenlijk dat je iets praktisch moet doen voor de mensen, voor de samenleving. Ik heb ook altijd gevonden dat als je iets zegt over zorg, dan moet je er zelf in zitten. Ik wil geen bureaugeleerde zijn die zegt hoe het moet.'

TEKST > **ELLIS ELLENBROEK**